

A kiadványt támogatja:

a Kolozs Megyei Tanács

Consiliul Județean Cluj

és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

A kiadvány szerkesztői

Kis Júlia: ügyvéd, a Kolozs megyei Ügyvédi Kamara tagja. Tanulmányait a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi karán végezte 2010-ben, majd 2011-ben a Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karán mesterizett, közösségi magánjogból. Jelenleg a Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar Doktori Iskolájában PhD képzésen vesz részt. A Jogaink Egyesület elnöke és alapító tagja.

Takács Kató Kata: ügyvéd, a Hunyad megyei Ügyvédi Kamara tagja. Tanulmányait a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi karán végezte 2010-ben, majd 2011-ben a Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karán mesterizett, közösségi magánjogból. A Jogaink Egyesület alelnöke és alapító tagja.

Bitai Tünde: jogász. Tanulmányait a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi karán végezte 2014-ben, majd 2015-ben a Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karán mesterizett, közösségi magánjogból. A Jogaink Egyesület tagja.

Silye Attila: ügyvéd, a Kolozs megyei Ügyvédi Kamara tagja. Tanulmányait a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi karán és a Budapesti Pázmány

Péter Katólikus Egyetemen végezte. A Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karán mesterizett, közösségi magánjogból. A Jogaink Egyesület alapító tagja.

Borítótervet készítette: Jakab István

Tördelte: Simon-Kató Barna

Kedves Fiatalok!

A Jogaink Egyesület első kiadványát tartjátok a kezetekben.

Egyesületünk egyik legfontosabb feladatának az erdélyi magyar fiatalok jogvédelmét tartjuk. Szeretnénk tanácsokkal, információkkal segíteni ott, ahol jogi problémába botlotok, és szükségetek van egy szakértő véleményére. Ezért született meg a *Jogi kisokos* is: hogy megismertessen, informáljon, útbaigazítson, segítsen a döntések meghozatalában.

Próbáltunk minél több lehetséges kérdésekre választ adni, átfogni a jog legfontosabb területeit. A kisokosban olvashatsz az alapjogaidról, egészségvédelemről és szexualitásról (a fogalom jogi értelmében), családjogi kérdésekről, de oktatási és munkaügyi problémákról is beszélünk, illetve szó esik még a tulajdonról, a szerződésekről, az öröklésről, a szabálysértésekről és bűncselekményekről, illetve az internet világáról is.

Fontos megjegyeznünk, hogy a kisokos nem pótolhatja a törvények megfelelő tanulmányozását, viszont támpontul szolgálhat a további kutatáshoz. Ha rákerestek az interneten egy-egy törvényre, akkor minimális román nyelvtudással máris további információkat lehet megtudni egy bizonyos témáról.

Kérdéseiteket, problémáitokat velünk is megoszthatjátok, ha írtok nekünk.

Ha a *Jogi kisokossal* kapcsolatos megjegyzések, véleményetek, kritikátok van, esetleg más témákat is javasolnátok a következő kiadásokhoz, azt is szívesen fogadjuk, hiszen szeretnénk, ha a kiadvány valóban hasznos lenne számotokra.

A szerkesztők

Tartalomjegyzék

1.	Alapjogok	5. oldal
2.	Egészségvédelem	17. oldal
3.	Szexualitás	23. oldal
4.	Család	28. oldal
5.	Oktatás	45. oldal
6.	Tulajdon	53. oldal
7.	Szerződések	58. oldal
8.	Öröklés	62. oldal
9.	Munka, önkéntesség	68. oldal
10.	Szabálysértések	75. oldal
11.	Büntetőjog	84. oldal
12.	Internet és szerzői jogok	97. oldal

ALAPJOGOK

Jogom van hozzá! Jogod van hozzá! Gyakran használjuk ezeket a kifejezéseket, de vajon tudjuk-e, mit jelentenek?

Jogod van – azt jelenti, hogy szabadon megtehetsz bizonyos dolgokat, illetve másoknak kötelessége megtenni bizonyos dolgokat a te boldogságod, egészséged, fejlődésed és biztonságod érdekében. Persze érdemes foglalkozni az érem másik oldalával is, hiszen nemcsak jogaid vannak, hanem kötelezettségeid is. Vannak bizonyos szabályok, amelyeket már kiskorúként is be kell tartanod.

A jogokról és a kötelezettségekről fogunk írni a következőkben, abban reménykedve, hogy segítünk neked boldogulni közöttük, hogy bátran élhess velük, illetve be tudd tartani őket.

✓ **Minden gyermek egyenlő**

A kiskorúakat védő alapjogok minden 18 év alatti fiatalt megilletnek. Minden gyermek egyenlő, tilos a gyermeknek, a szüleinek vagy a törvényes képviselőjének faja, bőrszíne, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi hovatartozása, vagyoni helyzete, cselekvőképtelensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti megkülönböztetése. Ahogy az Alkotmány is írja: „Románia az összes állampolgárának közös és oszthatatlan hazája, fajtól, nemzetiségtől, etnikai eredettől, nyelvtől, vallástól, nemtől, véleménytől, politikai hovatartozástól, vagyontól vagy társadalmi származástól függetlenül.”

✓ **A gyermek mindenk felett álló érdeke**

A gyermeket érintő minden döntésben a gyermek mindenk felett álló érdekét kell elsősorban figyelembe venni. Ez azt jelenti, hogy amikor a szülők, a törvényes képviselők, az állami szervek, a fizikai és jogi személyek vagy a bíróságok veletek kapcsolatos kérdésekben döntenek, elsősorban a ti érdeketeket kell szem előtt tartaniuk.

A kiskorúak legfontosabb jogai a következők:

✓ **Az élethez való jog.**

Jogod van az élethez, a fizikai és pszichikai integritáshoz; az állam köteles biztosítani életben maradásodat és fejlődésedet. Az élethez való jog már a születésed előtt megillet. Senkit sem lehet kínzásnak, bármiféle embertelen vagy lealacsonyító büntetésnek, kezelésnek alávetni. Országunkban tilos a halálbüntetés. Jogod van rendelkezni saját magaddal, ha ezzel nem sérted meg mások jogait és szabadságait, a közrendet és a közérkölcset.

Abban az esetben is, ha szüleid, egyik szülőd vagy törvényes képviselőd felügyelete alatt állsz, az állam köteles megtenni minden szükséges intézkedést, hogy megvédjen téged az erőszaktól, a támadásoktól, a fizikai és lelki durvaságtól, az elhagyástól és az elhanyagolástól, a rossz bánásmódtól és a kizsákmányolástól, különösképpen a nemi erőszak bármilyen formájától. Ha a felsorolt helyzetek valamelyikében vagy, ne habozz segítséget kérni, még abban az esetben sem, ha e bánásmód miatt szüleidet vagy törvényes képviselődet terheli a felelősség. Ilyen esetben

bátran fordulj rendőrséghez, polgármesteri hivatalhoz, tanáraidhoz, szociális munkásokhoz, állami intézményekhez stb.

✓ **A névhez és az állampolgársághoz való jog.**

Jogod van ahhoz, hogy születéskor nevedet bevezessék az anyakönyvbe, és hogy állampolgárságod legyen. A román állampolgárság nem vonható vissza azoktól, akik születésük révén szerezték meg azt.

✓ **A családhoz való jog.**

Jogod van ahhoz, hogy ismerd a szüleidet, és lehetőség szerint ők gondoskodjanak rólad. Nem szabad a szüleidtől elszakítani téged, csakis a saját érdekében. Ez például akkor fordulhat elő, ha a szüleid rosszul bánnak veled, vagy elhanyagolnak.

Ha elváltak a szüleid, jogod van mindkét szülőddel tartani a kapcsolatot. Ha a családotok tagjai több országba szakadtak, jogotok van utazni ezen országok között, hogy kapcsolatban maradhassatok egymással. Az állam köteles megakadályozni azt, hogy illegálisan kivigyenek saját országodból.

A szülők közösen felelősek a nevelésedért, minden veled kapcsolatos döntésnél elsősorban a te érdekedet kell szem előtt tartaniuk. Az államnak különböző szolgáltatásokkal kell támogatnia a szülőket.

Ha nem gondolhat a saját családot, olyan személyeknek kell megfelelően gondoskodnia rólad, akik tiszteletben tartják a vallásodat, kultúrádat és nyelvedet.

Jogod van megismerni a nagyszüleidet, a testvéreidet és a családod többi tagját, jogod van velük személyes kapcsolatot létesíteni és ápolni. Jogod van minden olyan személlyel tartani a kapcsolatot, akihez ragaszkodsz, és aki a családi kötelekeket helyettesítette vagy helyettesíti a te életedben, kivéve, ha ez a kapcsolat nem szolgálja a te mindenek felett álló érdekedet.

✓ **Az identitáshoz való jog.**

Az állam elismeri és biztosítja a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogát az etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásuk megőrzéséhez, fejlesztéséhez és kifejezéséhez. Jogod van kulturális életet élni, kifejezni etnikai és vallási hovatartozásod, beszélni az anyanyelvedet.

✓ **Az intim, családi és magánélethez való jog.**

Tilos a magánéleteddel, a családoddal, a lakásoddal vagy a levelezéseddel kapcsolatban önkényesen vagy törvénytelenül beavatkozni, a becsületed vagy a jó hírneved ellen jogtalanul fellépni. Az állandó lakhely és a lakás sérthetetlen. Senki sem hatolhat be vagy tartózkodhat az állandó lakhelyeden vagy a lakásodban a te engedélyed nélkül. A levelek, a táviratok, más postai küldemények, a telefonbeszélgetések és a többi törvényes közlési eszköz titkossága sérthetetlen.

✓ **A véleményhez való jog és a kifejezés szabadsága.**

Minden téged érintő kérdésben szabadon kinyilváníthatod a véleményed; 10 éves korodtól minden adminisztratív és jogi döntés előtt jogod van ahhoz, hogy meghallgassanak. Fontos megjegyezni, hogy vannak esetek, amikor ugyan meghallgatják a véleményed, de a szüleid, a nevelőid, az állami szervek vagy a bíróság nem hoz olyan döntést, amilyent te szeretnél. Ez azért van, mert más tényezőket is figyelembe kell venniük, amikor egy veled kapcsolatos kérdésben döntenek.

Jogod van információhoz jutni. Ez azt jelenti, hogy rákérdézhatsz bármilyen információra, megismerhetsz és továbbíthatsz bármilyen információt, történjen az írásban, szóban, nyomtatásban, művészi vagy bármilyen más, általad választott formában. Ezt a jogodat csak akkor korlátozhatják, ha mások jogait vagy jó hírnevét sértenéd vele, illetve abban az esetben, ha az állam biztonsága, a közrend, a közegészség vagy a közérkölcsvédelme érdekében szükséges.

Jogod van ahhoz, hogy megbízható információkhoz juss a tömegtájékoztatás révén. A televízió, a rádió, az újságok és az internet számodra érthető módon is kell hogy tájékoztasson, és nem terjeszthet számodra ártalmas tartalmakat.

Az államnak a kisebbséghez tartozó fiatalok nyelvhasználathoz való jogát is figyelembe kell vennie (magyar nyelvű műsorok, sajtó és rádió, internetes tartalmak, kiadványok).

✓ **A gondolat-, lelkiismeret-, és vallásszabadság.**

Jogod van azt gondolni és hinni, amit akarsz, jogod van a vallásodat gyakorolni, ebben a szülők és a törvényes képviselők adnak neked iránymutatást. A gondolatok, a vélemények, akárcsak a vallásos hitek szabadsága semmilyen formában nem korlátozható. Senki sem kényszeríthető valamely vélemény elfogadására vagy a meggyőződésével ellenkező egyházhoz, vallási mozgalomhoz való csatlakozásra.

A lelkiismereti szabadság mindenki számára garantált.

- életéved betöltése után a vallásodat csak a te beleegyezéseddel változtathatják meg.
- 16 éves korodtól szabadon megválaszthatod vallásodat.

✓ **A személyi szabadsághoz való jog.**

A személyi szabadság és személyi biztonság sérthetetlen. Kivételes esetekben az állami hatóságoknak joguk van megmotozni, őrizetbe venni vagy letartóztatni, azonban szigorúan betartva a törvényes kereteket.

Ha őrizetbe vesznek vagy letartóztatnak, azonnal a tudomásodra kell hozni – egy általad ismert nyelven – az őrizetbe vétel vagy a letartóztatás okait, a vádat pedig a lehető legrövidebb határidőn belül kell közölniük veled. A vád csakis a választott vagy a hivatalból kinevezett ügyvéd jelenlétében hozható tudomásodra.

Ugyanúgy, mint a felnőtteket, téged is megillet az ártatlanság véelme, tehát az elítélő bírósági határozat véglegessé válásáig nem tekinthetnek bűnösnek. Jogod van a védelemhez (választott vagy kinevezett ügyvéd segédletéhez).

✓ **A gyülekezéshez, a nyilvános rendezvények szervezéséhez és az azokon való részvételhez való jog.**

A gyülekezéshez való jogot az Alkotmány előírja és garantálja. A nyilvános rendezvények, tüntetések, közterületen zajló rendezvények megszervezéséhez nem szükséges engedélyt kérni, de kötelező bejelenteni szervezésüket a rendezvény előtt legkevesebb három nappal az illetékes polgármesteri hivatalnál, illetve 48 órával a rendezvény előtt az illetékes rendőrparancsnokságnál.

A bejelentés alapján az illetékes polgármesteri hivatal betilthatja a rendezvényt. A polgármesteri hivatal döntése ellen a közigazgatási törvényszéken lehet panaszt tenni.

A nyilvános rendezvényeknek békésen, a résztvevőkre és a környezetre való tekintettel kell zajlaniuk.

Nem kötelező előzetesen bejelenteni a következő rendezvények szervezését: kulturális, művészi, sport-, vallásos rendezvények, illetve megemlékezések. A nemzetközi sporteseményeket azonban mindig be kell jelenteni.

Nem lehet nyilvános rendezvényeket szervezni állomások, kikötők, légikikötők, metróállomások, kórházak, katonai egységek és fokozottan robbanásveszélyes gazdasági egységek közelében. Nem lehet egyszerre két vagy több rendezvényt ugyanazon a helyszínen vagy ugyanazon az útvonalon megszervezni. Tilos olyan nyilvános rendezvény szervezése, amely kommunista, fasiszta, rasszista vagy terrorista szervezetek ideológiáját hirdeti, vagy amely az állambiztonságot, a közrendet és a közbiztonságot veszélyezteti.

A nyilvános rendezvények résztvevői kötelesek a szervezők utasításait betartani arra vonatkozólag, hogy ne zavarják a rendezvény programját, ne fogyasszanak a rendezvényen drogokat vagy adott esetben alkoholt, illetve el kell hagyniuk a rendezvény helyszínét, ha a szervezők vagy a hatóságok erre kéri.

Szabálysértésnek minősül olyan nyilvános rendezvények szervezése, amelyek nem voltak bejelentve (abban az esetben, ha a kötelezően előre bejelentendő kategóriába tartoznak), vagy amelyek szervezése meg volt tiltva. Továbbá szabálysértésnek minősül a rendezvény megszervezésére kiszabott órarend, illetve útvonal figyelmen kívül hagyása, a tiltott vagy be nem jelentett rendezvényen való részvétel, ha a résztvevő a hatóságok felszólítása után sem hagyja el a rendezvény helyszínét. Nyilvános rendezvényen fegyverek használata, robbanószerke vagy bármilyen, mások testi épségét veszélyeztető eszköz használata kihágásnak minősül.

✓ **A minőségi egészségügyi ellátáshoz való jog.**

Jogod van orvosi ellátásban és gyógyító kezelésben részesülni, jogod van a tiszta ivóvízhez, a tápláló ételekhez és tiszta környezethez, hogy egészséges maradhass.

Az államnak anyagi segítséget kell nyújtania a szűkséget szenvedő családokban élő gyermekeknek. Jogod van a fizikai és lelki szükségleteidnek megfelelő életszínvonalhoz.

✓ **A tanuláshoz való jog.**

A tanulásához való jog az általános iskolai, a líceumi és a szakmai oktatás, a felsőoktatás, illetve további oktatási és továbbképzési formában biztosított. Az oktatás célja, hogy a legteljesebb mértékben kibontakoztasd személyiséged és tehetségeid.

Amikor fegyelmeznek az iskolában, minden esetben tiszteletben kell tartaniuk emberi méltóságodat.

A nemzeti kisebbségekhez tartozó fiataloknak joguk van az anyanyelvük tanulásához és az anyanyelvükön történő oktatáshoz.

Az állami oktatás ingyenes. Az állam szociális ösztöndíjakat biztosít a hátrányos helyzetű családokból és az intézményekből, gyermekotthonokból származó gyermekeknek és fiataloknak.

✓ **A pihenéshez, a szabadidő eltöltéséhez, a játékhoz és a szórakoztató tevékenységekhez, illetve kulturális és művészeti tevékenységekben való részvételhez való jog.**

✓ **A munkához való jog.**

15 éves korodtól kezdődően jogod van dolgozni. Jogod van megválasztani szakmádat, mesterségedet, foglalkozásodat és munkahelyedet. Nehéz, káros vagy veszélyes munka elvégzésére csak 18 éves korodtól kezdődően alkalmazhatnak. Tilos a kényszermunka, a kockázattal járó, az iskoláztatást veszélyeztető, az egészségedre, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésedre ártalmas munka.

✓ **Az egészséges környezethez való jog.**

Az állam elismeri bármely személy jogát az egészséges és ökológiailag kiegyensúlyozott környezethez. Ugyanakkor neked is kötelességed a környezet védelme.

✓ **A magántulajdonhoz és az örökséghez való jog.**

Kiskorúként is lehet saját tulajdonod, illetve örökölhetsz. Az állam a gyermekek számára pótlékot, a beteg vagy fogyatékos gyermekek gondozására segélyeket nyújt.

✓ **Fogyatékos fiatalok**

A fogyatékos fiatalok emberi méltóságukat biztosító, önfenntartásukat előmozdító, a közösségi életben való tevékeny részvételüket lehetővé tevő, teljes életet kell éljenek. A fogyatékos fiataloknak különleges gondozáshoz van joguk, amelynek a megfelelő oktatásban, képzésben, egészségügyi ellátásban, gyógyító nevelésben, munkára való felkészítésben és szabadidős tevékenységekben is meg kell mutatkoznia.

✓ **Kötelezettségeid**

Ha a felsorolt jogok minden gyereket megilletnek nemre, származásra, társadalmi helyzetre, nyelvre, korra, állampolgárságra és vallásra való tekintet nélkül, akkor a gyerekeknek maguknak is kötelességük mindenkiel emberségesen bánni.

Ha a gyerekeknek joguk van ahhoz, hogy megvédjék őket a konfliktusoktól, a kegyetlenkedéstől, a kizsákmányolástól és az elhanyagolástól, akkor nekik is kerülniük kell az összetűzéseket, verekedéseket.

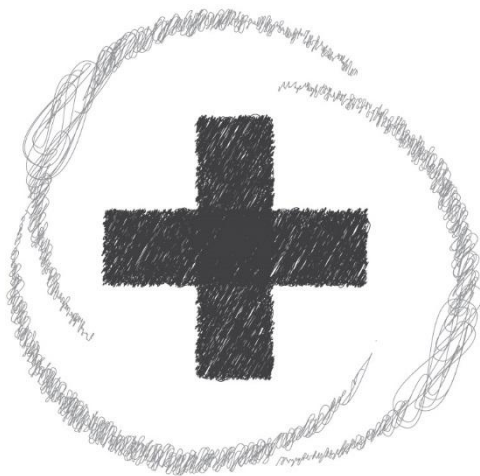
Ha a gyerekeknek joguk van a tiszta környezethez, akkor nekik is kötelességük, hogy környezetükre vigyázzanak.

Ha a gyerekeknek joguk van a tanuláshoz, akkor a képességeiknek megfelelően a lehető legtöbbet kell kihozniuk magukból, és tudásukat, tapasztalataikat lehetőség szerint meg kell osztaniuk másokkal.

Ha minden gyermeknek joga van a teljes élethez, akkor nekik maguknak is segítséget kell nyújtaniuk a szükségét szenvedőknek és a fogyatékos társaiknak.

Jogaidat és szabadságaidat jóhiszeműen, mások jogainak és szabadságainak megsértése nélkül szabad gyakorolnod.

EGÉSZSÉGVÉDELEM

Jogunk van egészségünk oltalmazásához és az egészséges környezethez is, hiszen a személyek egészségét csak egészséges környezetben lehet biztosítani.

Egészségünk védelmére már fiatalként érdemes odafigyelni, hiszen a nem megfelelő táplálkozás, a mértéktelen alkoholfogyasztás, a dohányzás, a mozgásszegény életmód nagymértékben károsíthatja azt.

A fiatalok egészségének védelme érdekében a törvényhozók nagyon sok szabályt fogadtak el. Ezek közül fogunk egy párat ismertetni.

❖ Szabad, nem szabad

A törvényhozó nézőpontja az, hogy bizonyos tevékenységek károsak a fiatalokra nézve, mivel veszélyeztethetik testi és/vagy lelki egészségüket. Ezért eltiltja a kiskorúakat ezektől a tevékenységektől, de megtiltja a felnőtteknek is, hogy bármilyen módon hozzájáruljanak ahhoz, hogy a kiskorúak ezekben a tevékenységekben részt vegyenek.

Sok minden tilos a 18. életévüket be nem töltött fiataloknak, de amint azt látni fogjuk, kivételek is vannak bizonyos szabályok alól.

❖ Tetoválás, testékszer

Testékszert (piercinget) csak a 16 évnél idősebbek tetethetnek, az intim testékszer esetében az alsó korhatár 18 év. A rendelkezés nem vonatkozik a fülbevalóra, ennek behelyezése nincs korhoz kötve. Tetoválást szintén csak a 18. évüket betöltöttek készíttethetnek maguknak.

Lehet azonban testékszered 14-16 éves korodban is, illetve tetoválásod 16-18 évesen is, de csak abban az esetben, ha a szülőd vagy a gyámod is jelen van a beavatkozásnál, és írásos hozzájárulását adja ahhoz.

A tetoválásnak, illetve a testékszer behelyezésének negatív egészségügyi következményei lehetnek. Mindenképpen figyelj oda ezekre, főként, ha cukorbeteg, vérékony, szívbeteg, bőrbeteg vagy, valamilyen bőrsérülésed vagy fertőző betegséged van, fémre, festékanyagokra allergiás vagy, epilepsziás vagy, szélütést szenvedtél, aluszékony, terhes/szoptató vagy, gyenge az immunrendszered, vagy valamilyen sebhelyed van.

Törvény tiltja a tetoválás elkészítését és a testékszer behelyezését az alkohol, gyógyszer, kábítószer befolyása alatt álló vagy bőrbetegségben szenvedő személy esetében, égési vagy másképpen sérült, gyulladt bőrfelületen.

Arra is figyelj oda, hogy a beavatkozások elvégzésekor a helyszínek, a felszereléseknek, az eljárás során használt berendezéseknek tisztának kell lenniük. A zárt, száraz és portalan helyen tárolt, sterilizált felszereléseknek külön csomagolásban kell lenniük. A felszereléseket használat előtt fertőtleníteni kell. Az egyszer használatos fogyóanyagokat, tartozékokat és felszereléseket csak egy személynél lehet használni, és a beavatkozást követően azonnal el kell távolítani. A személyzetnek tiszta, fertőtlenített védőfelszerelést kell viselnie, kezének tisztának kell lennie.

Mielőtt testékszer tetetnél, vagy tetoválást készíttetnél, olvass utána az esetleges veszélyeknek, és annak is, hogy a beavatkozás után milyen higiéniai intézkedéseket kell

megtenned ahhoz, hogy megőrizd egészséged, és a sebek ne fertőződjenek el.

A műveletek során csakis a törvény által előírt érzéstelenítő használható. A befecskendezhető érzéstelenítőket az orvosi személyzet adhatja be egyhasználatos fecskendővel és steril tűvel. Emellett használhatnak helyi érzéstelenítő jellegű krémet vagy sprayt. Tilos a vérzéscsillapító ceruzák vagy timsó használata. Tilos a nikkelt, illetve egyéb mérgező fémeket tartalmazó testékszerek használata.

A tetoválást vagy testékszer behelyezését végző személynek kötelessége tájékoztatni ügyfelét arról, hogy melyik egészségügyi intézményhez fordulhat abban az esetben, ha szövődmények lépnek fel. A tetoválást csakis szakképzett orvosi személyzet távolíthatja el.

❖ **Alkohol, cigaretta**

A cigarettázást és az alkoholfogyasztást önmagában nem tiltja a törvény, viszont tilos cigaretta és alkohol árusítása a 18 éven aluliaknak, illetve tilos a közterületen történő alkoholfogyasztás.

❖ **Kábítószer (drogok)**

A kábítószer-fogyasztás még az alkoholnál és a cigarettánál is súlyosabb egészségügyi következményekkel járhat. A következőkben azonban nem az egészségre gyakorolt káros hatásairól beszélünk, hanem a drogfogyasztás és droggal való kereskedés jogi következményeiről.

A drogfogyasztás országunkban tilos. Ennek ellenére nem indítanak büntetőeljárást azok ellen, akiknek szervezetében drogokat mutatnak ki, de nyilvántartásba veszik az alkalmi kábítószer-fogyasztót is.

A törvény különbséget tesz a drogfogyasztó és a droggal kereskedő között. Az utóbbi jogi szempontból súlyosabb vétségnek számít, ez a büntetőjogi következményekben és a kiszabható büntetésekben látszik meg.

❖ Drogokkal kapcsolatos bűncselekmények és az elkövetésükért kiszabható büntetések

- Kábítószer termesztésével, feldolgozásával, tárolásával, továbbadásával kapcsolatos bűncselekményekért 2 évtől 12 évig terjedő börtönbüntetés jár, attól függően, hogy könnyű- vagy keménydrogokról van szó (könnyűdrogok esetében 2 évtől 7 évig, keménydrogok esetében 5 évtől 12 évig terjedő börtönbüntetés szabható ki).

- Kábítószer termesztése, feldolgozása, vásárlása vagy tárolása saját fogyasztásra pénzbírsággal vagy könnyűdrogok esetében 3 hónaptól 2 évig terjedő, míg keménydrogok esetében 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönbüntetéssel sújtható.

- Drogok behozatala az országba vagy kivitele az országból (a drogok importja vagy exportja) könnyűdrogok esetében 3 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztéssel, súlyos kábítószeres esetében 7 évtől 15 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

- Nyilvános tér felajánlása kábítószer használatára vagy a kábítószer használatának engedélyezése ilyen térben 2 évtől 7 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

- Kábítószer használatára való buzdítás, függetlenül attól, hogy ezt követi vagy nem követi tényleges használat, 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönbüntetést vonhat maga után.

Ha az előbb felsorolt bűncselekmények következtében az áldozat életét veszti, 10 évtől 20 évig terjedő börtönbüntetés róható ki az elkövetőre.

Könnyű vétségek esetében a közérdekű munka kiválthatja vagy kiegészítheti mind a pénzbírságot, mind a börtönbüntetést.

Külföldre történő utazásnál azt sem szabad elfelejteni, hogy a különböző országok jogszabályai nagyban eltérhetnek egymástól, és míg egyes országok nem büntetik olyan szigorúan, más országokban sok éves börtönbüntetés járhat akár néhány darab füves cigi be- vagy kicsempészéséért is.

❖ Szabadnap a szülőknek

Érdemes elmondani a szüleiteknek, hogy az egészségetek védelme érdekében egyikőtöket megilleti évente egy szabadnap, amelyet arra használhat fel, hogy kötelező éves szűrésre visz benneteket. Két gyerek esetében ugyancsak egy szabadnap jár, ha pedig hárman vagy annál többen vagytok testvérek, akkor évi két szabadnap jár egyik szülőtöknek. A rendelkezés a törvényes gyámra is érvényes.

SZEXUALITÁS

Már sokszor hallottatok tanácsokat arra vonatkozóan, hogy mikortól lehet elkezdni a szexuális életet. Döntéseket több tényező is befolyásolja: a közösség, a neveltetések, meggyőzések, a megfelelő ismeretek megléte vagy hiánya, hogy kinek a tanácsaira hallgattok és így tovább.

A döntés minden a ti kezetekben van, de nagyon fontos arra is odafigyelni, hogy a partneretek mit szeretne. Semmilyen esetben nem ajánlott szexuális kapcsolatot létesíteni olyan személlyel, aki ebbe előzőleg nem egyezett bele, hiszen ez bűncselekménynek minősül.

A törvény meghatározza, hogy milyen életkortól nem büntetendő a szexuális kapcsolat létesítése, de ez nem azt jelenti, hogy ha betöltötted azt a bizonyos életkort, utána nyugodtan belevághatsz. Ez egy jól átgondolt döntés kell hogy legyen, nem egy hirtelen ötlettől vezérelt. Minden esetben figyelj oda a megfelelő védekezésre is, hiszen így elkerülheted a nem kívánt terhességet és a nemi úton terjedő betegségeket is.

❖ **A szexuális bűncselekmények**

A szexuális bűncselekményeket kiskorúak is elkövethetik, ha pedig az áldozat kiskorú, akkor mindig súlyosabb vétségnek számítanak.

A következőket soroljuk a szexuális bűncselekmények közé:

- **Erőszak.** Az erőszakos szexuális kapcsolat, orális vagy anális szexuális aktus létesítése 3 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Nemcsak a szexuális kapcsolat, az orális és az anális aktus tartozik

ide, hanem bármilyen anális vagy nemi szervbe történő behatolás, függetlenül attól, hogy milyen eszközt használ az elkövető.

Ennek a bűncselekménynek súlyosbított formái is vannak, ebben az esetben a kiróható börtönbüntetés 5 évtől 12 évig terjed. Ezek a következők:

- az elkövető az áldozat gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza (orvos, nővér stb.);
- az áldozat az elkövető egyenes ági rokona vagy testvére;
- az áldozat nem töltötte be a 16 évet;
- a tett pornográf anyagok előállítására céljából követte el;
- a tettet testi sértés lett a következménye;
- a tettet két vagy több személy követte el.

Ha a tett következtében az áldozat elhunyt, 7 évtől 18 évig terjedő börtönbüntetést róhatnak ki az elkövetőre.

▪ **Szexuális agresszió.** Minden olyan cselekedet, amely nem tartozik a szexuális erőszak kategóriájába, de erőszakkal elkövetett szexuális aktusnak minősül, 2 évtől 7 évig terjedő börtönnel büntetendő egyszerű formájában, 3-10 évvel az előbb felsorolt súlyosabb esetekben, illetve 7-15 évvel, ha a tett következtében az áldozat elhunyt.

▪ **Kiskorú személlyel létesített szexuális aktus.** Abban különbözik az erőszaktól, hogy a kiskorú beleegyezésével történik, viszont ennek ellenére

bűncselekménynek számít. Kiskorúval létesített szexuális kapcsolatot, orális vagy anális aktust jelent.

A különböző esetekben kiróható büntetések a következők:

- ha a kiskorú nem töltötte be a 13 évet: 2-7 év szabadságvesztés;
- ha a kiskorú 13 és 15 közötti: 1-5 év szabadságvesztés (az első két esetben a tett nem büntetendő, ha az elkövető és az áldozat között nincs több mint 3 év korkülönbség);
- ha a kiskorú 13-18 év közötti, és az elkövető visszaélt az kiskorúra gyakorolt autoritásával vagy befolyásával: 2-7 év szabadságvesztés;
- ha a kiskorú egyenes ági rokona vagy testvére az elkövetőnek, ha az elkövető a kiskorú gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza, illetve ha a tettet pornográf anyagok előállítására céljából követték el: 3-10 év szabadságvesztés.

▪ **Kiskorú megrontása.** Olyan szexuális jellegű cselekmény elkövetése, ami nem sorolható az előző kategóriába, abban az esetben, ha a kiskorú nem töltötte be a 13 évet, 1-től 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a kiskorú az elkövető egyenes ági leszármazottja vagy testvére, ha az elkövető a kiskorú gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza, illetve ha a tettet pornográf anyagok előállítására céljából követték el, 2-7 év szabadságvesztés róható ki érte.

Ha egy 13 évet be nem töltött kiskorú jelenlétében egy nagykorú bármilyen szexuális cselekedetet követ el, pénzbírsággal vagy 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

▪ **Kiskorú szexuális cselekedetekre való biztatása.**

A nagykorú azon tette, amely során arra biztat egy 13 évet be nem töltött kiskorút, hogy találkozzanak, azzal a céllal, hogy a felnőtt elkövethesse az előbb felsorolt bűncselekmények valamelyikét, pénzbírsággal vagy 1 hónaptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Amint olvashattuk, nagyon oda kell figyelni, hogy mit mond a törvény, hiszen könnyen elkövethetünk egy olyan tettet, ami a mi szemünkben talán nem is olyan súlyos, de amit a törvényhozó akár több év börtönnel is büntethet.

▪ **Következtetés**

Szexuális kapcsolat létesítése rendes esetben 15 éves kortól nem büntetendő, kivéve abban az esetben, ha az elkövető visszaélt az kiskorúra gyakorolt autoritásával vagy befolyásával, vagy akkor, ha a kiskorú egyenes ági rokona vagy testvére az elkövetőnek, ha az elkövető a kiskorú gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza, illetve ha a tettet pornográf anyagok előállítására céljából követték el.

CSALÁD

A család az első számú közösség, ahová tartozunk. A családi kapcsolatok alapja a rokonság vagy a házasság.

❖ **A jegyesség**

A jegyesség a házasságkötés kölcsönös ígéretét jelenti. Nincsen semmilyen külső, formai feltétele, azaz nem függ szerződés megkötésétől, jegygyűrűcserétől stb.

A jegyesség nem feltétele a házasságkötésnek, és nem is kötelezi a feleket a házasság megkötésére. A jegyesek dönthetnek úgy, hogy nem házasodnak össze, hanem felbontják a jegyességet. A jegyesség felbontása sincs semmilyen formai követelményhez kötve. Egyik felet sem lehet kötelezni a házasság megkötésére.

Ha az jegyesség felbomlik, a jegyesség ideje alatt kapott ajándékokat vissza kell szolgáltatni az ajándékozóknak (kivéve a szokványos ajándékokat). Ez a szabály nem vonatkozik arra az esetre, amikor az eljegyzés az egyik fél halála miatt bomlik fel.

Ha a jegyesség az egyik fél hibájából bomlik fel, a sértett fél kártérítésre jogosult. Ezt a jegyesség felbontásától számított egy éven belül kell igényelni.

❖ **A házasság**

A házasságkötés az alapvető emberi jogaink közé tartozik. Minden személynek joga van megházasodni és családot alapítani. A házasságban a férj és a feleség egyenrangú, a házastársak joga és kötelezettsége a gyermekeik nevelése. Csak azok számára engedélyezett az egyházi esküvő, akik előtte polgárilag megesküdték. Az életközösség (törvény által meg nem erősített együttélés)

nem eredményez legális családi kapcsolatot, azonban lehetnek jogi következményei (például közös gyermek születése esetén).

✓ **Kik köthetnek házasságot?**

- 18. életévüket betöltött személyek (Alapos okok miatt a 16. évét betöltő kiskorú is házasságot köthet, ehhez szüksége van orvosi igazolásra, a szülők vagy a gyám beleegyezésére és a gyámhatóság engedélyére is.);
- két román állampolgár, egy román és egy külföldi állampolgár, de akár két külföldi állampolgár is köthet házasságot Romániában;
- a házasság kizárólag egy férfi és egy nő között jöhet létre; az azonos neműek házasságát a román törvénykezés nem engedélyezi (A külföldön, azonos nemű személyek között megkötött házasságot a román törvény nem ismeri el, ugyanez vonatkozik a külföldön megkötött polgári partnerségekre is, függetlenül attól, hogy egy férfi és egy nő vagy azonos neműek között jött létre.);
- ha a házasulandó felek közül egyik sem házas (ha egy házas személy újabb házasságot köt, bigámiát követ el);
- ha a házasulandó felek között nincs rokoni kapcsolat (egyenes ági leszármazottak esetében, illetve oldalági leszármazottak esetében a negyedik rokonsági fokig);
- ha a házasulandó felek közül egyik sem értelmi fogyatékos;

- olyan személyek, akik között nincs gyámsági viszony.

❖ **A házasság megkötése**

A házasság megkötése előtt a felek házassági nyilatkozatot tesznek a polgármesteri hivatalban. Ha az egyik fél kiskorú, a szülők vagy a gyám nyilatkozata is szükséges. Ha valaki ellenzi a házasságot, a házassági nyilatkozat közzétételétől számított 10 napon belül nyújthat be panaszt. A panasznak írásos formája kell hogy legyen, tartalmát bizonyítékokkal kell alátámasztani.

A házasságkötésnek három minimális feltétele van:

- az anyakönyvvezető jelenléte (ő celebrálja a házasságkötést a polgármesteri hivatal székhelyén vagy más helyszínen);
- a két fél személyes jelenléte;
- a feleknek a házasságkötésre irányuló szabad, személyes, kifejezett és határozott nyilatkozata.

Házasság akkor jön létre, ha a jelenlevő felek az anyakönyvvezető és legalább két tanú jelenlétében személyesen kijelentik, hogy egymással házasságot kötnek. A kijelentésükhöz semmilyen feltételt vagy időhatárt nem fűzhetnek. Tanú csak nagykorú, cselekvőképes személy lehet. Házasságot celebrálni más helyszínen is lehet, ha a törvény által előírt feltételek teljesítve vannak.

A nyelvi kisebbségekhez tartozó román állampolgárok kérhetik a házasságkötés celebrálását anyanyelvükön, ha az anyakönyvvezető érti és beszéli ezt a nyelvet.

❖ **A házastársak névviselése**

A házasságkötés egyik fontos kérdése a névviselés. A házasulandó felek a következő lehetőségek közül választhatnak:

- mindkét fél megtarthatja a házasság előtt viselt családnevét (Kiss Ferenc, Lukács Anna);
- mindkét fél felveszi egyikük családnevét (Kiss Ferenc és Kiss Anna vagy Lukács Ferenc és Lukács Anna);
- mindkét fél felveszi kettejük egyesített családnevét (Kiss Lukács Ferenc, Kiss Lukács Anna);
- az egyik fél megtartja a házasság előtt viselt családnevét, a másik fél pedig felveszi az egyesített családnevet (Kiss Ferenc és Kiss Lukács Anna vagy Kiss Lukács Ferenc és Lukács Anna).

❖ **A házasság semmissége (érvénytelensége)**

Abszolút érvénytelen a házasság, amikor:

- hiányzott a felek akaratnyilvánítása;
- egyik vagy mindkét fél már házas volt a házasság megkötésekor (bigámia);
- a házastársak közt rokoni kapcsolat van (egyenes ági vagy oldalági a negyedik fokig);
- egyik vagy mindkét fél cselekvőképtelen (értelmi fogyatékos);
- a házasság nem volt celebrálva, vagy a celebrálás során nem volt jelen legalább 2 tanú;
- ha a házasság fiktív (azaz nem családalapítás céljából jött létre, hanem más okok miatt

(állampolgárság megszerzése, pénzügyi okok stb.); kivéve, ha a felek együtt élnek, eltelt 2 év a házasság megkötése óta, a feleség gyermeket vár, vagy gyermeke született).

Az előbbi esetekben bárki kérheti a házasság semmissé nyilvánítását. Az a házasság is érvénytelen, ahol az egyik vagy mindkét fél 16 év alatti, azonban ha a bírósági határozat véglegessé válásáig a fél/felek betöltötték a 18. életévüket, a feleség várandós, vagy gyermeket szült, akkor a házasság érvényesnek tekinthető.

A házasság relatív érvénytelensége akkor áll fenn, ha:

- hiányzik egy vagy több, törvény által előírt engedély;
- a felek akaratnyilvánítása nem volt érvényes valamilyen okból kifolyólag;
- a házasság a gyám és a kiskorú között jött létre.

Ezekben az esetekben a házasságkötéstől számított 6 hónapon belül lehet kérni annak felbontását.

❖ **A házastársak jogai és kötelezettségei**

▪ **Személyi jogok és kötelezettségek**

A házastársak a döntéseiket közösen hozzák, egymásnak tisztelettel, hűséggel és támasszal tartoznak, ugyanakkor nincs joguk cenzúrázni egymás levelezését, szociális kapcsolatait vagy a másik fél mesterségének megválasztását.

▪ **Vagyoni jogok és kötelezettségek**

A házastársak kötelesek egymást anyagilag is támogatni, illetve kötelesek hozzájárulni a házasság

költségeihez. A háztartási munkavégzés és a gyermeknevelés is anyagi hozzájárulásnak számít.

A házasság megkötésével, ha a házastársak nem döntenek másképp, vagyontársaság keletkezik. Ez abban nyilvánul meg, hogy a házastársak osztatlan közös tulajdonába kerül mindaz, amit a házasság ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereznek, kivételt képeznek azok a vagyontárgyak, amelyek valamely házastárs különvagyonához tartoznak.

A különvagyonhoz soroljuk a következőket:

- a házastárs egyénileg örökölt javai és kapott ajándékai;
- a személyes használati tárgyak;
- mesterség gyakorlása során használt tárgyak;
- szellemi tulajdont képező alkotásokhoz kapcsolódó anyagi javak;
- díjak, jutalmak, tudományos és irodalmi jellegű kéziratok, művészi rajzok és tervek, találmányok és más hasonló jellegű javak;
- kártérítések;
- azok a tárgyak, pénzüsszegek és más vagyontárgyak, amelyek a házastárs egy magántulajdonát helyettesítik;
- a magántulajdont képező javak jövedelmei.

Mindkét fél szabadon használhatja a vagyontársaság részét képező javakat, viszont csak a másik fél engedélyével változtathatja meg azok rendeltetését. Mindkét félnek joga van óvintézkedéseket és adminisztratív

jellegű intézkedéseket tenni, viszont csak a felek közös beleegyezésével lehet eladni vagy adóssággal terhelni egy-egy vagyontárgyat (kivéve, ha kis értékű javakról van szó).

Mindkét fél szabadon rendelkezhet a saját vagyონrészéről végrendelet útján. El is adhatja a tulajdonát képező javakat, azonban a közös javakat illetően előbb meg kell történnie a vagyontárgyak elosztásának. A házastársak a tartozásokat is együtt kötelesek kiegyenlíteni.

❖ **A házasság megszűnése**

A házasság az egyik fél halála esetén szűnhet meg.

❖ **A házasság felbontása, a válás**

A válásnak több formája van:

▪ **A házastársak közös megegyezése alapján vagy bármelyik fél kérésére, ha ebbe a másik fél beleegyezik.**

Ebben az esetben a feleknek két lehetőségük van:

▪ **Adminisztratív úton, azaz a polgármesteri hivatalnál vagy közjegyzőnél kéri a házasság felbontását.** Ez abban az esetben lehetséges, ha a házastársaknak nincs kiskorú gyermekük. A házasság felbontása annak az anyakönyvvezetői vagy közjegyzői testületnek a hatáskörébe tartozik, ahol a házasság kötöttet, vagy ahol a felek utolsó közös lakhelye van/volt. Az anyakönyvvezető vagy a közjegyző akkor is kimondhatja a házasság felbontását, ha a házastársaknak kiskorú gyermekük van, amennyiben a

felek minden kérdésben megegyeznek (névviselés, felügyelet, költségek megosztása stb.).

A kérést a felek együtt teszik le. A leadás után kapnak 30 nap gondolkodási időt, ennek lejártá után lehet kimondani a válast. A feleknek személyesen kell az anyakönyvvezető/közjegyző előtt megjelenniük, csak kivételes esetekben küldhetnek maguk helyett megbízottat (például súlyos betegség esetén). Ha a 30 nap letelte után a felek még mindig válni szeretnének, az anyakönyvvezető vagy a közjegyző kimondja a válast, és kiállítja a válas tanúsítványát.

Ha a házastársak nem egyeznek meg a váláskor felmerülő kérdésekben (névhasználat, gyerekek nevelésével kapcsolatos kérdések stb.) a közjegyző/anyakönyvvezető elutasítja a felek kérését, és a bíróságra bízta a döntést.

- **Bírósági úton.** Ebben az esetben a válast nem befolyásolja a házasság hossza, és az sem, hogy születtek-e gyerekek a házasságból, vagy sem.
- **Egyik vagy mindkét fél hibájából, komoly ok miatt a felek közötti viszony annyira megromlott, hogy a házasságot lehetetlen folytatni.** A bíróság állapítja meg, hogy a házasságot az egyik vagy mindkét fél hibája miatt kell felbontani, majd kimondja a válast.
- **Egyik fél kérésére, ha a felek több mint két éve külön élnek.**
- **Annak a félnek a kérésére, akinek az egészségügyi állapota miatt nem folytatódhat a házasság.**

❖ **Mi történik a válás után?**

- **Névhasználat.** Válás után mindkét fél a házasság előtt viselt családnevét fogja használni. A felek abban is megegyezhetnek, hogy a házasság ideje alatt használt családnevet megtartják a válás után is. A bíróság ezt akkor is kimondhatja, ha a felek nem tudnak megegyezni ebben a kérdésben, viszont az egyik fél kéri, és nyomós indoka van rá (például egyik fél a másik nevével vált ismertté; a szülő szeretné, hogy ugyanaz legyen a családneve, mint a gyermekeinek stb.).

- **Vagyon.** A felek közös megegyezéssel vagy a bíróság beavatkozásával elosztják a közös vagyontárgyakat. Ha a válás miatt az egyik fél valamilyen kárt szenved, joga van a másik féltől kártérítést kérni. Eltartási kötelezettség születhet abban az esetben, ha az egyik fél nem tud dolgozni a házasság előtt, alatt vagy a házasság utáni egy évben létrejött munkaképtelenség miatt, ha annak köze van a házassághoz. Az eltartás értékben nem haladhatja meg az eltartó jövedelmének $\frac{1}{4}$ részét. Az eltartási kötelezettség megszűnik, ha az eltartott fél újraraházasodik.

- **Szülők és gyerekek közötti viszony.** A gyerek/gyerekek felügyeletét a szülők közösen gyakorolják, ha a bíróság nem határoz másképp. A kiskorú lakhelyét a bíróság abban az esetben határozza

meg, ha a szülők nem tudnak megegyezni. Mindkét szülőnek joga van a gyermekével személyes kapcsolatot kialakítani és fenntartani. Ennek részleteiben a felek egyeznek meg, vagy a bíróság dönt, a kiskorú meghallgatása után. A bíróság a kiskorú neveléséhez és oktatásához szükséges pénzügyi kötelezettségeket is megszabja.

❖ **A rokonság**

A rokonság legtöbb esetben biológiai leszármazás következménye, azaz vér szerinti, de lehet örökbefogadás eredménye is. A vér szerinti rokonság egyenes ági (egyik fél a másiktól származik) vagy oldalági (közös felmenőtől származnak).

❖ **Eltartási kötelezettség – ki tartozik vele, és kinek?**

Egy személy akkor kérheti az eltartását, ha szükségét szenved, nem tudja eltartani magát a munkájából vagy javaiból. Nem követelheti az eltartását az, aki az eltartóval szemben valamilyen súlyos vétséget követett el. Ha valaki önhibájából került olyan helyzetbe, hogy másnak kell eltartania, csak a legszükségesebb kiadásaira kérheti az eltartó hozzájárulását. Csak azt lehet eltartásra kötelezni, akinek munkája vagy vagyoni helyzete révén erre lehetősége van.

Az eltartás mértéke függ az eltartott igényeitől és az eltartó pénzügyi lehetőségeitől. A szülő eltartási kötelezettsége nem lehet nagyobb a jövedelmének negyedrésznél egy gyermek esetén, harmadrésznél két

gyermek esetén, illetve felénél három vagy több gyermek esetén.

Eltartási kötelezettség állhat fenn házastársak között, egyenes ági rokonok között (szülő-gyerek, nagyszülő-unoka, dédszülő-dédunoka stb.), testvérek között, volt házastársak között és más, törvény által meghatározott esetekben.

Eltartási kötelezettség léphet fel akkor is, ha a személy a házastársa gyerekének az eltartásához járult hozzá. Ebben az esetben köteles továbbra is eltartást fizetni, mindaddig, amíg a gyermek be nem tölti a 18 évet, ha a gyermek vér szerinti szülei meghaltak, eltűntek, vagy rossz anyagi körülmények között élnek. Eltartási kötelezettség lép fel akkor is, amikor az elhunyt örökösének azt a kiskorút kell eltartaniuk, aki iránt az elhunytnak eltartási kötelezettsége volt, vagy eltartotta anélkül, hogy erre kötelezve lett volna, ha a gyermek vér szerinti szülei meghaltak, eltűntek, vagy rossz anyagi körülmények között vannak.

❖ **Az örökbefogadásról**

❖ **Ki lehet örökbe fogadni?**

- aki nem töltötte be a 18 évet (kivétel, ha az örökbefogadottat már 18 éves kora előtt az örökbefogadó nevelte);
- testvéreket akkor fogadhat örökbe két vagy több különböző család, ha a kiskorúak mindenek felett álló érdekei ezt kívánják;
- testvérek nem fogadhatják egymást örökbe;
- házastársakat vagy volt házastársakat ugyanaz a személy nem fogadhat örökbe, illetve házastársak

vagy volt házastársak sem fogadhatják egymást örökbe.

❖ **Ki fogadhat örökbe?**

- cselekvőképes felnőttek, akik nem szenvednek semmilyen pszichikai betegségben;
- az örökbefogadó és az örökbefogadott közt legalább 18 év korkülönbség kell hogy legyen (kivételes esetben is minimum 16);
- azok a személyek/családok fogadhatnak örökbe, akik erkölcsileg és anyagilag is tudják biztosítani a gyermek nevelését és oktatását;
- két személy nem tudja egyszerre vagy egymás után örökbe fogadni ugyanazt a kiskorút, kivéve házastársak esetében, ha az első örökbefogadó meghalt, vagy bármilyen más ok miatt az első örökbefogadás megszűnik;
- két azonos nemű személy nem fogadhat örökbe.

❖ **Kinek kell beleegyeznie az örökbefogadásba?**

Az örökbefogadásba a kiskorú vér szerinti szüleinek vagy a gyámjának, a 10 évet betöltő kiskorúnak, az örökbefogadónak és az örökbefogadó házastársának kell beleegyeznie. Az örökbefogadás csak a gyermek születése után 60 nappal történhet meg, és azt a következő 30 napban vissza lehet vonni.

❖ **Az örökbefogadás következményei**

Az örökbefogadás következményeként az örökbefogadó és családja, illetve az örökbefogadott és leszármazottai között rokon kapcsolat születik. Az örökbefogadottnak a

vér szerinti családjával megszűnnek a rokoni kapcsolatai. Az örökbefogadó és örökbefogadott között ugyanazok a jogok és köteleességek érvényesek, mint a vér szerinti szülő-gyermek kapcsolatban. Az örökbefogadott felveszi az örökbefogadó családnevét.

❖ **A szülői autoritásról**

Szülői autoritáson a gyermek személyi és vagyoni kérdéseivel kapcsolatos szülői jogokat és felelősségeket értjük. Ezek a jogok és felelősségek a gyermek nagykorúvá válásáig érvényesek, mindkét szülő egyformán gyakorolhatja őket, a gyermek mindenek felett álló érdekének a figyelembevételével.

A döntések meghozatalában tisztelni kell a kiskorú akarát is, véleményét figyelembe kell venni, szem előtt tartva életkorát és érettségét. Ugyanakkor a kiskorúnak is kötelessége tisztelettel viselkedni a szüleivel szemben. Ha a szülők a gyermeküket érintő valamely fontos kérdésben nem tudnak egyezsége jutni, a döntést a bíróság hozza meg, figyelembe véve a szociális vizsgálat eredményeit és a gyermek mindenek felett álló érdekét.

❖ **A szülők jogai és felelősségei**

A szülőknek joga és felelőssége a gyermekük nevelése, egészségének ápolása és testi, lelki, szellemi fejlődésének elősegítése, taníttatása.

A nevelés során kötelesek:

- biztosítani gyermekük fizikai, mentális, spirituális, morális és szociális fejlődését;

- együttműködni a gyermekkel, ugyanakkor tisztelni a magánéletét és a méltóságát;
- tájékoztatni és megengedni, hogy informálódjon az őt érintő kérdésekben, figyelembe venni a véleményét;
- mindent megtenni a gyermek jogai védelmének érdekében;
- együttműködni természetes és jogi személyekkel, akik elősegíthetik a gyermekük nevelését, biztosíthatják testi és lelki egészségét.

❖ **Fegyelmezés.** Fegyelmezéskor mindig szem előtt kell tartani a gyermek méltóságát. Tilos minden olyan intézkedés és testi fenyegetés, amely sértheti a gyermek testi, lelki fejlődését vagy érzelmi egyensúlyát.

❖ **Bántalmazás.** A gyermeket tilos bármilyen testi, lelki vagy szexuális bántalmazásnak alávetni. Tilos a testi vagy a megalázó fegyelmezés, függetlenül attól, hogy otthon, az iskolában vagy bármilyen más közegben történik. Ilyen esetben a gyermeknek joga van az elkövető ellen feljelentést tenni.

❖ **Vallás.** A kiskorú vallásának megválasztásában a szülők mutatnak irányt gyerekeknek, a saját meggyőződésük alapján. Figyelembe kell venniük gyermekük véleményét, életkorát, fejlettségét, és nem kötelezhetik arra, hogy egy bizonyos vallást vagy irányzatot kövessen, ha ő nem szeretné.

❖ **Felügyelet, szociális kapcsolatok.** A szülőknek joga és felelőssége felügyelni a gyerekeiket. Bizonyos esetekben, alapos okok miatt, joguk van ahhoz, hogy a 14. évesnél fiatalabb gyerekeknek megtiltsák, hogy bizonyos személyekkel levelezést vagy személyes kapcsolatot tartsanak fenn.

❖ **Lakhely, tartózkodás.** A gyermek lakhelye a szüleinél vagy egyik szülőjénél van. Ha a szülők nem tudnak megegyezni abban, hogy melyiküknél lakjon a gyermekük, a gyámügyi hatóság dönt az ügyben, figyelembe véve a szociális vizsgálat eredményét, és meghallgatva a szülőket, illetve a kiskorút is, ha az betöltötte a 10. életévét. Ha bármilyen okból kifolyólag a kiskorú nem a szüleinél tartózkodik, a szülők a gyámhatóságtól kérhetik a hazahozását.

Ha a gyermek állandó lakhelye az egyik szülőnél van, a másik szülőnek joga van személyes kapcsolatot fenntartani vele, találkozhatnak, a szülő elviheti a saját lakására. Amennyiben a szülő, akinél a gyermek van, meg szeretné változtatni a lakhelyét, és ez befolyásolhatja a másik szülő jogait, a gyámügyi hatóság dönt, figyelembe véve a gyermek mindenek felett álló érdekét, meghallgatva a szülőket és a gyermeket is (például külföldre történő költözés esetén).

❖ **Tanulmányok.** A 14. életévét betöltött kiskorú maga dönthet a tanulmányaival kapcsolatosan (iskola, szakosodás stb.), tanulmányai folytatása végett a lakhelyét

is megváltoztathatja. Ha a szülők ebbe nem egyeznek bele, kérheti a gyámügyi hatóság engedélyét, amely döntését szociális vizsgálatra és a felek nyilatkozataira alapozza.

• **A gyermek vagyona, a szülők eltartási kötelezettsége.** Mindkét szülőnek kötelessége eltartani a gyermekét. Ezen a következők biztosítását értjük:

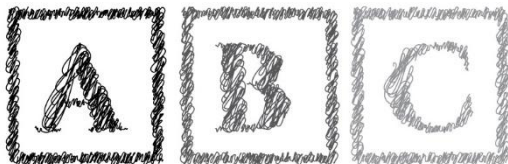
- megélhetéshez, tanulmányokhoz szükséges kiadások (ha a gyerekek saját keresete van, azt a szülők kötelesek kipótolni, az előbbieik biztosítása végett);
- a 18. életévüket betöltött személyeket is kötelesek eltartani a szüleik, ha azok folytatják a tanulmányaikat, mindaddig, amíg a 26. életévüket be nem töltik;

A szülőknek és a gyerekeiknek különálló vagyonuk van, ugyanakkor a szülőknek joguk és felelősségük igazgatni gyermekük vagyonát és képviselni őt vagy beleegyezni a különféle szerződések megkötésébe. A 14. év betöltése után a kiskorú maga kezelheti a vagyonát, bizonyos döntéseknél azonban a szülői és a gyámhatósági engedély is szükséges.

Abban az esetben, ha a szülő veszélybe sodorja a gyermeke életét, egészségét, fejlődését, embertelen bánásmódban részesíti, alkoholt, drogokat fogyaszt, erőszakosan viselkedik, súlyos hanyagság róható fel neki, súlyosan megsérti a gyermek mindenképp felelős érdekeit, a gyámügyi hatóság kimondhatja a szülői autoritás megvonását.

❖ **Gyámság.** A szülői felügyeletet a gyámság helyettesíti, a gyermek személyes és vagyoni érdekeinek a védelmét szolgálja.

OKTATÁS

Jövők építése már iskolás korotoktól elkezdődik, ezért fontos tudni, hogy jogotok van olyan oktatásban részesülni, amely elősegíti a fejlődésedet, és amely figyelembe veszi a képességeiteket és a személyiségeteket. A születek joga és kötelessége kiválasztani a számotokra legmegfelelőbb oktatási intézményt, ők iratnak be titeket, ők biztosítják, hogy látogassátok az órákat. Az idő múlásával azonban átveszed a szüleidtől ezt a szerepet, és te hozod meg az oktatással kapcsolatos fontos döntéseket.

Minden, az oktatással kapcsolatos döntésednél figyelembe kell venni a te véleményedet is. Ha betöltötted a 14. életévedet, kérheted a bíróságtól, hogy az oktatásod és szakmai felkészülésed típusát megváltoztathasd.

❖ **A diák jogai és kötelességei**

Minden diák egyenlő bánásmódban kell hogy részesüljön, az oktatási rendszerünkben tilos a diszkrimináció. Mindenkinek joga van az ingyenes oktatáshoz. Az oktatási intézményekben (a felsőoktatási intézmények kivételével) tilos bármilyen direkt vagy indirekt pénzgyűjtés, amely akadályozná az oktatáshoz való szabad hozzáférést. Tilos a politikai, ideológiai és vallási propaganda az oktatási intézményekben.

✓ **A diák jogai:**

- a minőségi oktatáshoz, elméleti és gyakorlati tudás megszerzéséhez való jog;
- a nemzeti és nemzetközi csereprogramokban való részvétel joga, a máshol végzett tanulmányok,

megszerzett kompetenciák és jegyek elismeréséhez való jog;

- egyik oktatási intézményből a másikba való áthelyezés joga;
- a személyes adatok védelméhez való jog;
- a *Diák útmutatója* című kiadványhoz való jog (ezt a diáktanácsnak kell kidolgoznia, és tartalmaznia kell: a diák jogait és kötelezettségeit, a tantervben szereplő tantárgyak leírását, az oktatási intézmény által biztosított szolgáltatásokat, az értékelési (jegyadási) szabályokat, az iskola felszereltségéről szóló információkat, a diáktanácsról és más társulásokról szóló információkat, az ösztöndíjakhoz és más finanszírozási lehetőségekhez való hozzáférést, csereprogramokat és minden egyéb, fontos információt);
- az oktatási intézmény minden szabályzatához, határozatához, jegyzőkönyvéhez és egyéb dokumentumaihoz való hozzáférés joga;
- a kutatások, fejlesztések során, illetve a művészeti és innovatív alkotások létrehozása által szerzett szellemi tulajdonhoz való jog;
- ingyenes iskolai, professzionális, pszichológiai és szociális informáláshoz és tanácsadáshoz való jog;
- az oktatás megszakításához és újrakezdéséhez való jog;
- anyanyelven vagy idegen nyelven történő tanuláshoz való jog, ha az oktatási intézményben van erre lehetőség;

- objektív és diszkrimináció nélküli értékeléshez (jegyadáshoz) való jog, a javítókulcs ismeretéhez való jog;
- alternatív vizsgáztatáshoz való jog abban az esetben, ha időszakos vagy állandó fogyatékoságod van, ami megakadályoz abban, hogy úgy vizsgáztassanak, mint a társaidat;
- a jegyek megfellebbezéséhez való jog;
- választható (opcionális) tantárgyak felvételéhez való jog;
- ingyenes tankönyvekhez való jog;
- saját újságok és kiadványok szerkesztéséhez és iskolában történő terjesztéséhez való jog;
- a fegyelmi eljárások során hozott elmarasztaló határozatok megfellebbezéséhez való jog;
- képviseleti és választáshoz való jog;
- a politikai és vallási hovatartozás eldöntésének a szabadsága;
- szólásszabadság és egyesülési szabadság.
- A diákok számára ingyenesek a következők:
- óvodai, elemi iskolai, gimnáziumi, szakiskolai és líceumi oktatás;
- diplomák, okiratok és igazolások kiállítása.

A diákok kedvezményben részesülnek a következő szolgáltatások esetében:

- 50%-os kedvezmény a közszállításra, a belföldi autóbusszos, vasúti vagy hajóutazásokra;

- 75%-os kedvezmény múzeumi tárlatok, koncertek, filmszínházi, színházi és operaelőadások belépti díjából, más kulturális és sportrendezvények díjából, ha ezeket közintézmények szervezik.

✓ **A diák szociális jogai:**

- ingyenes orvosi ellátás;
- szállás biztosítása abban az esetben, ha nem a lakhelyén végzi tanulmányait;
- az oktatási intézmény tereinek használatához való jog;
- joga van értesíteni a hatóságokat a visszaélésekről és rendellenességekről, anélkül hogy ezért őt bármilyen hátrányos megkülönböztetés érje;
- petíciós jog;
- az ingázó diákok utazási költségeinek megtérítése;
- tanulmányi, sport- és szociális ösztöndíjhoz való jog;
- pihenéshez és vakációhoz való jog.

✓ **A diák kötelezettségei**

- részt kell vennie az órákon, csak igazoltan hiányozhat;
- teljesítenie kell az órákon kapott feladatokat;
- tiszteletben kell tartania az iskolai szabályzatokat és határozatokat;
- ha a többi diák képviselőjében jár el, részt kell vennie az oktatási intézmény vezetőségi ülésein; ha más képviseli őt, el kell ismernie annak legitimitását, és információkkal kell segítenie a munkáját;

- tiszteletben kell tartania mások szellemi tulajdonjogát, egyéni és eredeti munkákat kell kidolgoznia és bemutatnia (tilos a plágium/plagizálás);
- jeleznie kell a hatóságoknak minden rendellenességet, amivel találkozik;
- iskolai tevékenységek alatt nem fogyasztthat alkoholt vagy más tiltott szereket;
- kerülnie kell a durva beszédet és a nem megfelelő viselkedést;
- csak a rendeltetésüknek megfelelően használhatja az iskola létesítményeit, felszereltségét, meg kell fizetnie az okozott károkat;
- tiszteletben kell tartania a tisztaságot, a rendet és a csendet;
- magánál kell tartania az ellenőrzőjét;
- vigyáznia kell az iskolától kapott tankönyveire, hogy év végén ugyanolyan állapotban adja őket vissza, mint amilyenben kapta;
- ismernie kell az oktatási intézmény belső működési szabályzatát, és be kell tartania annak rendelkezéseit.

✓ **Szigorúan tilos:**

- az iskolai dokumentumait tönkretenni (naplók, anyakönyvek stb.);
- az iskola felszereltségében kárt tenni;
- olyan anyagokat hozni és szétosztani az iskolában, amelyek veszélyesek lehetnek az ország szuverenitására, függetlenségére, egységére és oszthatatlanságára, vagy amelyek agresszióra biztatnak;

- az iskola bejáratainak a lezárása;
- drogok, alkoholtartalmú italok, cigaretta birtoklása vagy használata, szerencsejátékokban való részvétel az iskola területén;
- bármilyen fegyver vagy más eszköz (töltény, petárda stb.) behozatala az iskola területére, amellyel kárt tehet a diákok, tanárok vagy a kísérítő személyzet testi és lelki épségében;
- obszcén vagy pornográf jellegű anyagok terjesztése az iskolában;
- technológiai eszközök használata vizsgák, felmérők ideje alatt;
- hamis bombariadó bejelentése vagy más hamis bejelentés;
- sértő, kihívó, provokatív ruházatban viselése az iskolában;
- sértő, agresszív viselkedés tanúsítása a diáktársakkal, a tanárokkal vagy a kísérítő személyzettel szemben;
- a 112-es segélyhívószám indokolatlan tárcsázása az iskola területéről;
- bármilyen szexuális kapcsolat létesítése az iskola területén belül.

❖ **Diáktanácsok**

A diákok diáktanácsokat és más egyesüléseket hozhatnak létre. Ezeknek az egyesüléseknek joguk van használni az iskola létesítményeit és felszereltségét, hogy programokat szervezzenek a diákoknak. A terek használata előzetes engedélyhez kötött (általában szükséges az

igazgató beleegyezése). Az iskola vezetőségének kötelessége együttműködni a diáktanácsokkal és más egyesülésekkel.

TULAJDON

❖ **Jog- és cselekvőképesség**

Minden személy születésétől fogva rendelkezik jogképességgel. Ez azt jelenti, hogy lehetnek jogai és kötelezettségei. Még a magzatnak is van jogképessége, ennek feltétele az élve születés.

A cselekvőképesség birtokában a személy saját ügyeinek intézéséhez szükséges belátási képességgel rendelkezik, saját nevében szerződéseket köthet, jogokat szerezhethet, és kötelezettségei lehetnek.

Cselekvőképességgel nem rendelkezik minden természetes személy. A 14 éven aluliak egyáltalán, a 14 és 18 év közötti kiskorúak pedig csak korlátozott cselekvőképességgel rendelkeznek. Cselekvőképtelenek továbbá az értelmi fogyatékosok, a gondnokság alá helyezett személyek, kortól függetlenül. A korlátozott cselekvőképesség alól kivétel az a fiatalok, aki házasságot kötött (így teljes cselekvőképességre téve szert), illetve aki betöltötte a 16. életévét, és a gyámhatóság elismerte teljes cselekvőképességét.

A teljes cselekvőképesség a 18 éven felülieket illeti meg.

Ezen szabályok főként azért fontosak, mert a kiskorúakat védik, hiszen egy cselekvőképességgel nem rendelkező személy nem köthet szerződéseket, nem szerezhethet kötelezettségeket, így nem károsíthatja saját vagyonát.

❖ **A tulajdon**

Kétféle tulajdon létezik: magán- és köztulajdon.

✓ **Mi a magántulajdon?**

Az egyén joga arra, hogy kizárólagosan és folyamatosan birtokoljon, használjon egy dolgot/tárgyat, vagy rendelkezék felette saját belátása szerint.

▪ **Mi lehet a magántulajdon tárgya?** Minden olyan ingó és ingatlan dolog, ami eltulajdonítható, és nem köztulajdon. Tudni kell viszont, hogy bizonyos tárgyak esetében (fegyverek, kábítószeresek, állami levéltári iratok, nemzeti kulturális örökség stb.) törvény szabályozza a tulajdonba vételét, mert a szóban forgó dolgok vagy veszélyesek, vagy értékesek és közérdekűek. Ezen szabályok megszegése kihágásnak minősül (ez esetben enyhébb a büntetés), komolyabb esetekben bűncselekménynek (amiért akár börtönbüntetés is járhat) vagy polgári vétségnek.

▪ **A magántulajdon gyakorlásának korlátai.** A törvény szerint a magántulajdonhoz való jog abszolút és kizárólagos – a tulajdonjog a tulajdonjog tárgya feletti, elvben legteljesebb jogi hatalmat jelenti –, viszont a gyakorlása korlátozva van. Ez azt jelenti, hogy tulajdonjogunk gyakorlása közben figyelembe kell vennünk a környezet védelmét, a jószomszédi viszonyt és minden más olyan kötelezettséget, amely a tulajdonosra hárul a törvény értelmében. Tehát a magántulajdonhoz való jogunkat addig és olyan körülmények között gyakorolhatjuk, amíg nem sértjük vele más személy jogait.

▪ **Hogyan lehet tulajdonjogot szerezni?** A törvénykönyvben felsoroltak szerint erre több lehetőség van: megegyezés által (például adás-vétel), öröklés útján, elbirtoklás (ha hosszabb ideig van a birtokunkban egy dolog, akkor azt a törvény által meghatározott módon meg lehet szerezni elbirtoklás útján), elfoglalás útján vagy bírói határozat, illetve államigazgatási határozat eredményeképpen.

▪ **Mi a köztulajdon?** Olyan dolgok összessége, amelyek közérdekűek, és amelyek az állam vagy a közigazgatási területi egységek (megye, megyeszékhely, város és község) birtokában vannak.

▪ **Milyen tárgyak vannak és lehetnek köztulajdonban?** A közérdekű általajkincsek; a légtér; a folyók, amelyek lehetséges energiaforrások, vagy amelyek a köz érdekében használhatók; a tengerpart; a felségvizek; a tenger gazdasági övezetének és a kontinentális talapzatnak a természeti erőforrásai; utak; hidak; közterek; parkok; közigazgatási épületek; stb.

✓ **Honnan tudjuk, hogy egy dolog köztulajdonban van?**

- törvény szabályozza;
- közérdeket szolgál;
- bárki használhatja.

Ezek a dolgok mindig elidegeníthetetlenek (nem szabad kereskedni velük), nem évülnek el, és senki által nem követelhetőek.

SZERZŐDÉSEK

❖ **Ki köthet szerződést, és ki nem?** Az általános szabály az, hogy a 14 éven aluli kiskorúak nem köthetnek szerződéseket, hiszen cselekvőképtelenek és nem mindig rendelkeznek megfelelő ítélőképességgel.

❖ **Miért?** Ez azért van így, hogy megóvja őket az esetleges rossz döntésektől vagy a negatív befolyástól, hogy megakadályozza az olyan szerződések aláírását, amelyek a szerződő kiskorúra nézve előnytelen jogi következményekkel, sőt akár vagyontárgyaik eltulajdonításával járhatnak.

❖ **Kivétel van?** Törvényes képviselőjük (szülők, gyám) által a kiskorúak is köthetnek szerződéseket. Sőt mi több, vannak olyan ügyletek, amelyeket személyesen is le tudnak bonyolítani, ilyenek a megóvási rendelkezések és a kis ügyletek, hiszen ezek nem jelentenek veszélyt a kiskorúra nézve, tekintettel csekély értékükre. Például a kiskorú is vásárolhat egy kenyeret, vásárolhat egy mozijegyet, kölcsönadhatja a biciklijét egy barátjának, eladhatja az íróasztalát stb.

❖ **Mi a helyzet a 14 és 18 év közöttiekkel?** A törvényalkotó szerint, mivel ezeknek a kiskorúaknak feltételezhetően kialakulóban van az ítélőképességük, bizonyos jogokkal és kötelezettségekkel bírhatnak, személyesen bonyolíthatnak le ügyleteket, azzal a feltétellel, hogy törvényes képviselőjük ebbe beleegyezett. Például vásárolhatnak egy telket, házat, köthetnek

munkaszerződést, amennyiben betöltötték a 15. életévét stb.

❖ **Melyek ezek a jogügyletek?** A kis ügyletek, a valamilyen tárgyra vonatkozó megóvási rendelkezések (ezek a 14 éven aluliakra is érvényesek), igazgatási rendelkezések, amelyek nem károsítják a kiskorút. A kiskorú továbbá fiókot hozhat létre, és letétbe helyezhet pénzt a Takaré- és Letéti Pénztárban (C.E.C.).

Egy másik kiváltság, amelyet a kiskorú törvényes képviselője nélkül élvezhet: egyedül gyakorolhatja jogait és kötelezettségeit azokra a jogügyletekre nézve, amelyeket ő kötött meg.

- **Vannak olyan jogügyletek, amelyeket csak a törvényes képviselő engedélyével lehet lebonyolítani.** Ezek olyan igazgatási rendelkezések, amelyek bizonyos meghatározott javakra, vagy akár egész vagyona vonatkozhatnak.

- **Ezen kívül a 15. évét betöltött fiatal munkaszerződést köthet** (persze a munkajog által előírt feltételek mellett), illetve előmenetele érdekében művészet, színészet vagy sport terén is köthet szerződést.

- **Vannak olyan jogügyletek is, amelyeket a 18 éven aluli kiskorú úgy bonyolíthat le, hogy szükség van a törvényes képviselő és a gyámhatóság együttes beleegyezésére és engedélyére.** Ezek az eladási, elosztási, zálogosítási és megterhelési jogügyletek.

❖ **Milyen szerződéseket tilos tehát kötnie egy kiskorúnak?** A kiskorú nem adományozhat, nem köthet nagy értékű szerződést, illetve nem köthet szerződést a gyámjával, a gyámja családjával vagy oldalági rokonaival.

❖ **Hány éves kortól lehet munkába állni?** A törvény szerint a kiskorú 16 éves korától munkaképes. Így e kortól fogva törvényes képviselő nélkül lehet önállóan munkaszerződést kötni.

Kivételt képez a 15 éves kortól is köthető munkaszerződés, amikor is a szülők vagy a törvényes gyám beleegyezésére is szükség van. A törvénynek ugyanezen szakasza kimondja, hogy a 18 év alattiak csak bizonyos munkákat vállalhatnak el: fizikai fejlődésükkel, képességeikkel és tudásukkal összeegyeztethető munkát végezhetnek, és csak abban az esetben, ha a munkavégzés nem veszélyezteti az egészségüket, a fejlődésüket és az iskolai előmenetelüket.

A 15 év alattiaknak tilos munkát vállalni.

❖ **Mit kell tartalmaznia egy szerződésnek?**

- Aláírások;
- dátum, keltezés;
- ár, a szerződés tárgya;
- a felek jogai és kötelezettségei.

A szerződést annyi példányban kell kiállítani, ahány szerződő fél van.

ÖRÖKLÉS

❖ **Mi az öröklés?** Amikor egy ember meghal, egyrésztől vagyona (értéktárgyai, ingóságai, ingatlanjai), másrésztől adósságai, kötelezettségei maradnak/maradhatnak. Ezeket el kell osztani az örökösök között: úgy az örökséget, mint az adósságokat.

A vagyónátruházás (vagyoneelosztás) kétféleképpen történhet: végrendelet szerint vagy a törvény szerint. Amennyiben nem létezik végrendelet, mindig törvény által előírt úton történik a vagyoneelosztás.

❖ **Ki örökölhet?** Az általános szabály szerint az a személy örökölhet, aki **létezett** akkor, amikor elhunyt az örökhagyó személy. Tehát lehet az kiskorú, újszülött, sőt megfogant, de még meg nem született egyén is, az élve születés feltételével.

A második feltétel az, hogy köze legyen a szóban forgó hagyatékhöz, tehát lehet rokon, férj/feleség vagy az állam (amennyiben nincs rokon, vagy azok visszautasították az örökséget), illetve legyen megemlítve a végrendeletben.

A harmadik feltétel pedig az, hogy az illető ne legyen érdemtelen az örökségre (pl. ha az örökhagyó életére tör).

❖ **Mi a törvényes öröklés?** Abban az esetben, ha az örökhagyó személy nem írt végrendeletet, akkor a törvény által előírt szabályok szerint történik a vagyoneelosztás.

Így elsősorban a leszármazottak (az örökhagyó gyermekei) örökölnek. Amennyiben nincsenek gyerekek, úgy a szülők, majd az oldalági rokonság következik a

sorban. Az életben maradt házastárs minden körülmény között örököl, csak az változó, hogy milyen arányban.

❖ **Mi a helyzet a végrendelettel?** A végintézkedést mindig tiszteletben tartják az örökhagyó halála után. Ha a végrendelet érvényes, aszerint osztják el a vagyont az örökösök (a dokumentumban megnevezett személyek) között. A végrendelet nemcsak vagyoneelosztásra vonatkozhat, hanem az örökhagyó kitagadhat egyes személyeket, vagy el is ismerhet gyermeket, illetve kinevezhet olyan személyeket, akikre rábízta vagyona elosztását stb.

❖ **Milyen végrendeletek vannak?** Érvényességi szempontból a legelőnyösebb forma az írott, közjegyző által hitelesített végrendelet. Lehet azonban csak kézzel írott is, ahol fontos az örökhagyó aláírása és a dátum feltüntetése ahhoz, hogy érvényesíthető legyen a dokumentum.

Vannak azonban különleges helyzetben íródott végrendelezések is, mint például a járvány, katasztrófa, háború idején vagy hajón, repülőn írottak. Ilyenkor külön szabályok vonatkoznak a végrendelet érvényességére. Általában elég a tanúk és a kapitány jelenléte, az aláírás azonban ezekben az esetekben is mindenki részéről kötelező. Ezek a különleges végrendeletek csak akkor érvényesek, ha az örökhagyó elhunyt abban a helyzetben, amelyben megírta a végakarátát.

❖ **Ki végrendekezhet a vagyonáról?**

A fő szabály szerint mindenki végrendekezhet, de vannak kivételek.

- Először is a kiskorúak nem végrendekezhetnek, mivel még nem cselekvőképesek. Ugyanez a korlátozás vonatkozik a bírói tilalom alá helyezettakra is. Bírói tilalom alá az a személy kerül, aki elmebeli állapota vagy szellemi fogyatékosága miatt nem rendelkezik belátási képességgel, ezért bírói határozattal gondnokság alá helyezték.

A 14 éven aluli kiskorú egyáltalán nem végrendekezhet. A 14-16 év közöttieknek korlátozott cselekvőképességük van, míg a 16 évet betöltött kiskorúnak különleges indokok alapján megadható a teljes cselekvőképesség, amelynek birtokában már szabadon végrendekezhet vagyonával.

Az adományozások tekintetében a kiskorúak korlátozása az ő védelmüket szolgálja. Mivel még nem rendelkeznek teljes belátási képességgel, nem mérik fel a végrendekezés/adományozás következményeit, ezért a törvény nem ismeri el a kiskorúak által írt végrendeletet.

- Fizetésektelen személy nem rendelkezhet a vagyonáról. Ez a korlátozás ideiglenes, addig tart, amíg a fizetésektelenségi állapot. Amint az megszűnik, újra lehet végrendekezni.

Ugyanakkor nem írhatunk végrendeletet valamikori gyámunk javára. Azon orvosok, gyógyszerészek, pap vagy más személyek javára sem végrendekezhetünk, akiknek

kezelése/felügyelete/vallási iránymutatása alatt voltunk betegségünk idején.

- Nem utolsó sorban pedig érvénytelen jogi szempontból az a végrendelet, amely olyan közjegyző, tolmács, tanú stb. javára kelt, akik valamilyen módon segítettek a végrendelezőnek a végakarata megírásában.

❖ **Ki lehet bárkit is tagadni az örökségből?**

Igen, bizonyos feltételek mellett. Senki nem tilthatja meg, hogy egy személy ne úgy rendelkezzen vagyonával, ahogy azt jónak látja.

Igy például egy apa, aki valamilyen oknál fogva nagyon megharagudott a fiára, kitagadhatja az örökségből, viszont nem teljes mértékben. Az egyenes ági leszármazottaknak, a házastársnak és a szülőknek köteles részük van az örökségből. Ez azt jelenti, hogy ők abban az esetben is örökölnek, ha az elhunyt a végrendeletében kitagadta őket.

Lehetséges teljes kitagadás is, amennyiben a végrendelező nem a köteles résszel rendelkező személyek közül tagad ki valakit, hanem például egy unokatestvérét vagy nagynénjét. Ebben az esetben a vagyoneelosztáskor ezek, a végrendelet által kitagadott személyek nem örökölnek semmit.

❖ **Az örökség elfogadása**

Az örökhagyó halála után az örökösöknek egy éven belül el kell fogadniuk az örökséget. Elfogadás hiányában az örökséget visszautasítottnak tekintik, és az utólag való elfogadás már az örököség bizonyításán múlik.

Az örökség elfogadása minden esetben teljes. Ez azt jelenti, hogy nem lehet csak a hasznot, a jogokat elfogadni, az adósságokat pedig visszautasítani. Ha valaki elfogadja az örökséget, akkor azt mindenestől megkapja: az esetleges tartozásokkal, kötelezettségekkel együtt, amelyeket aztán neki kell teljesítenie.

MUNKA, ÖNKÉNTESÉG

❖ A munkaviszonyra vonatkozó jogszabályok rövid áttekintése

A munkaviszonyok általános szabályozása a munka törvénykönyvében található meg, de több szakma esetében létezik speciális szabályozás is, amely az adott tevékenység jellegzetességeit figyelembe véve kiegészíti vagy helyettesíti az általános szabályozást. Külön törvény szabályozza például a közalkalmazottak, az ügyvédek, a közjegyzők, a katonák, a rendőrök stb. tevékenységét. Az országos szabályozás mellett tiszteletben kell tartani az Európai Unió által előírt rendelkezéseket, szabályzatokat is. A munkáltatók és a munkavállalók számára a törvény rendelkezései mellett kötelező érvényűek a kollektív munkaszerződés és a belső rendszabályzat rendelkezései is.

Konkrét esetben, amikor egy személy munkát vállal, az egy egyéni munkaszerződés megkötésével kezdődik, amelyben az illető magánszemély arra kötelezi magát, hogy bizonyos feladatkört lásson el a munkaadó érdekében és fennhatósága alatt, fizetés ellenében. Fontos, hogy az illető szerződés egy példányának a munkavállalónál kell maradnia. A munkavállaló csak úgy vállalhat munkát, ha rendelkezik orvosi igazolással, amely alátámasztja, hogy az illető alkalmas a munkavállalásra. Az orvosi igazolás hiánya a munkaszerződés semmisségét vonja maga után. A munkáltató ugyanakkor nem kötelezheti a munkavállalót terheségi teszt elvégzésére a munkaszerződés megkötésekor.

A törvény értelmében egy személy 16 éves korától munkaképes, azonban szülői beleegyezéssel már 15 éves korától vállalhat munkát. 16 éves korig csak olyan munkát

lehet végezni, amely megfelel a kiskorú képességeinek, tudásának és fizikai fejlettségének, illetve nem sodorja veszélybe az egészségét és szakmai fejlődését.

15 év alatti vagy tilalom alá helyezett személyek foglalkoztatása tilos. Nehéz, veszélyes vagy káros munkák elvégzésére csak 18 évet betöltött személyek alkalmazhatók.

Tilos továbbá törvénytelen vagy erkölcstelen munka végzése érdekében munkaszerződést kötni.

A munkavégzés helye a munkaszerződésben meghatározott helyszín, de azt a munkaadó egyoldalúan változtathatja a munkavállaló kiküldetésével (delegáció) vagy kihelyezésével.

A próbaidő a munkavállaló képességeinek, szakértelmének ellenőrzésére meghatározott időtartam, amely nem haladhatja meg a 90 napot, illetve vezetői tisztségek esetében a 120 napot. A próbaidő lényege, hogy amíg tart, a munkaszerződés azonnali hatállyal felbontható bármely fél kérésére anélkül, hogy ezt indokolni kellene.

A munkaidő szokványos terjedelme a teljes munkaidőben alkalmazottak esetén napi 8 óra és heti 40 óra. 18 év alattiak esetében a munkaidő napi 6 óra és heti 30 óra. A munkakörülményektől függően a munkaidő beosztása lehet egyenlőtlen is, amennyiben ezt a munkaszerződésben kikötötték, és tiszteletben tartják a heti 40 munkaóránál meg szabott felső határt. Túlórákat is beszámítva a heti munkaidő nem haladhatja meg a 48 órát, csak bizonyos kivételes esetekben. A napi 12 órás munkaidőt kötelezően egy 24 órás pihenési időnek kell követnie.

Túlórázás, azaz a munkaidőn kívüli foglalkoztatás csak az alkalmazott beleegyezésével történhet, ez alól kivételt képezhetnek bizonyos sürgős és kényszerítő körülmények.

A ledolgozott túlórákat fizetett szabadnapokkal kell pótolni a következő 60 napon belül. Amennyiben nem egyenlíthetőek szabadnapokkal a 60 napos intervallumon belül, úgy a túlórákat a következő hónapban ki kell fizetni a rendes munkaórákért járó munkabér minimum 75%-os pótlékával.

A törvény tiltja a 18 év alatti személyek munkaidőn kívüli foglalkoztatását, azaz ők nem vállalhatnak túlórákat.

Éjszakai munkának minősül a 22.00 és 6.00 óra között végzett munka. Az a személy, aki legalább napi 3 órát vagy a havi munkaidejének legalább 30%-át éjszaka dolgozza, éjszakai munkavégzőnek minősül, és a rendeshez képest 1 órával rövidebb munkaidőre köteles. Az éjszaka végzett munkáért fizetési pótlék jár, ami az alapfizetés 25%-a.

18 év alattiak nem végezhetnek éjszakai munkát. Terhes nőket vagy szoptató anyákat nem lehet éjszakai munkára kötelezni.

Ebédszünetet és két munkanap között legalább 12 órás pihenőidőt kell biztosítani a munkavállalónak, ha a munkaidő meghaladja a napi 6 órát. A pihenőidő kivételes esetekben csökkenthető, de minimum 8 óra mindenképpen kötelező.

A munkavállalónak hetente jár két szabadnap, amelyet lehetőleg hétvégén kell kiadni, de a munkáltató tevékenységétől függően más napokon is kiadható. Ebben az esetben viszont a hétvégi munkáért fizetés pótlék jár. Emellett szabadnap jár a munkavállalónak a hivatalos

ünnepeken: január 1. és 2., húsvét első és második napja, pünkösd első és második napja, augusztus 15., november 30., december 1., karácsony első és második napja, a keresztyényen kívüli más hivatalos felekezetekhez tartozók vallási ünnepe.

A munkavállaló éves szinten jogosult minimum 20 nap fizetett pihenési szabadságra, de részesülhet még szakmai fejlődés érdekében járó szabadságban, fizetés nélküli szabadságban, ideiglenes munkaképtelenség miatti szabadságban, gyereknevelési szabadságban és egyéb szabadságban is.

❖ **Elbocsátásnak** nevezzük a munkaszerződés felbontásának azon formáját, amely a munkaadó akaratából történik. Ez megtörténhet a munkavállaló személyével kapcsolatos ok miatt (például amikor munkaképtelenné válik, vagy fegyelmi vétséget követ el) vagy a munkáltató működésével kapcsolatos, objektív okokból is (az üzem bezárása, a munkakör megszűnése stb.)

Tilos a munkavállaló elbocsátása a sztrájkban való részvétel miatt, szexuális beállítottság, nem, kor, nemzeti és vallási hovatartozás, politikai nézet, faj, bőrszín, eredet, rokkantság vagy családi helyzet stb. miatt. Nem lehet elbocsátani az alkalmazottakat az orvosi igazolással igazolt ideiglenes munkaképtelenség ideje alatt, a munkavállaló terhessége alatt (ha a munkaadónak tudomása van a terhességről), a szülési és a gyereknevelési szabadság ideje alatt, a pihenési szabadság ideje alatt és a törvény által előírt egyéb meghatározott periódusokban.

Abban az esetben, ha az elbocsátás nem jogszerűen történik, a munkavállaló a bírósághoz fordulhat, amely semmisnek nyilváníthatja az elbocsátásról szóló határozatot, és a munkaadót kártérítés fizetésére kényszerítheti. Az alkalmazott kérésére a bíróság elrendelheti az alkalmazottnak az eredeti munkaköri beosztásába való visszaállítását.

❖ **A felmondás** a munkaszerződés felbontásának azon formája, amely a munkavállaló akaratából történik. A felmondás tulajdonképpen egy írásos értesítő, amelyben a munkavállaló a munkáltató tudomására hozza a munkaviszony megszüntetését. Természetesen a szerződésben megszabott felmondási időt (ami általában 30 nap) köteles betartani, viszont a felmondását nem köteles megindokolnia. Azt az esetet azonban, amikor a felmondásra azért kerül sor, mert a munkáltató nem tartja be a munkaszerződésben vagy jogszabályban meghatározott kötelezettségeit, rendkívüli felmondásnak nevezzük, és ekkor a munkavállaló nem köteles a felmondási idő betartására sem.

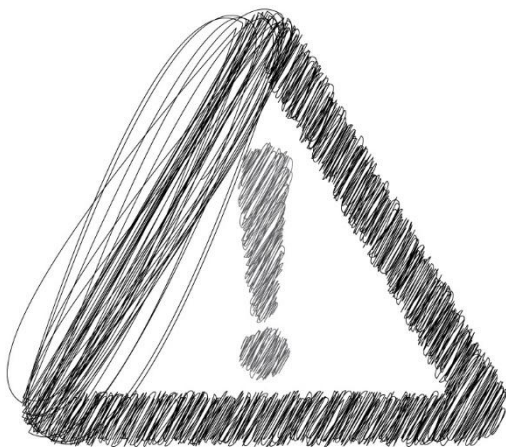
❖ **Önkéntesség**

Az önkéntes munka a munkavégzés azon formája, amelyet egy személy egy másik személy vagy szervezet részére nyújt, és nem kap érte juttatást vagy munkabért. Az önkéntesek általában jó szándékból, segítségnyújtás gyanánt vállalnak munkát a közösségért.

Az önkéntesség tulajdonképpen egy olyan szerződésen alapszik, amelyben egyrésztől az önkéntes vállalja, hogy

munkát végez a közösségért, teljesen ingyen, míg a gazdaszervezetnek vagy befogadónak kötelessége olyan munkát adni az önkéntesnek, amelyet az végezni tud, és amely a fejlődését elősegíti. A jelenlegi román szabályozás értelmében önkéntes munkavégzés nem csak az ország területén, hanem külföldön is történhet, amennyiben a romániai szervezetnek van külföldi társszervezete, és az önkéntességi szerződést Romániában írták alá.

SZABÁLYSÉRTÉSEK

❖ **Fontos tudnivalók, ha megállít a rendőr**

Bizonyára sok ember számára ismerős az érzés, hogy ha az utcán, akár gyalogosként, akár gépjárművezetőként közlekedik, és rendőrt lát, gyorsabban kezd verni a szíve, ingerültté válik, és magában azt hajtogatja: „Remélem, nem állít meg, nem akar tőlem semmit.” Ilyesmi gyakran előfordul, még akkor is, amikor tisztában vagyunk azzal, hogy nem követtünk el semmilyen szabálytalanságot. Ez részben annak is tulajdonítható, hogy az emberek többsége nem ismeri pontosan a jogait: mi az, amit ilyen helyzetben megtehet, mondhat, kérhet, hogyan is viselkedjen, és mi is történhet vele.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a legfontosabb tudnivalókat, hogy ilyen helyzetekben mik a jogaink és a kötelezettségeink.

- A rendőrnek joga van megállítani, akár gyalogosan, akár gépjárművezetőként közlekedünk.
- Ha megállít, jogunk van megkérdezni, hogy mi okból.
- Mindenekelőtt a rendőrnek kötelessége bemutatkozni; ha ezt nem teszi, rá lehet kérdezni a nevére, a rangjára, a beosztására. Kérhetjük, hogy az igazolványát is bemutassa.
- Kötelességünk a rendőrnek a személyi igazolványunkat felmutatni. Ha nincs nálunk igazolvány, abban az esetben is közölnünk kell az adatainkat annak érdekében, hogy a rendőr meg tudja állapítani a kilétünket.
- Ha a fenti kötelességnek nem teszünk eleget, bekísérhetnek a rendőrségre avégett, hogy igazoltassanak,

és ellenőrizték az adatbázisban, hogy nem szerepelünk-e a keresett vagy a körözött személyek listáján. Bekísérhetnek a rendőrségre akkor is, ha az ellenőrzést nem lehet a terepen elvégezni, csak a rendőrség székhelyén. Ha valaki nem hajlandó igazolni magát, az szabálysértésnek minősül.

- Ha az igazoltatott önszántából nem megy be a rendőrségre, akkor a rendőr kényszerintézkedéseket (bilincs, könnygáz, gumibot) is alkalmazhat.

- A személyi igazolványt a rendőr nem viheti el magával, távozáskor vissza kell adnia.

- A rendőrrel nem szabad agresszív hangnemben beszélni, nem szabad sértegetni vagy káromkodni, ez szabálysértésnek minősül.

- A rendőrt nem szabad fenyegetni vagy megütni, ez hatóság elleni bűncselekménynek minősül.

- A gépjárművezetőknek pontosan be kell tartaniuk a rendőr utasításait, ellenkező esetben jogosítványukat harminc napra bevonhatják.

- A rendőrnek joga van indokolt esetben a gépjárművet átvizsgálni, kérésére a csomagtartót is ki kell nyitni, az ezzel ellenkező magatartás szabálysértésnek minősül, és akár a jogosítványt kilencven napra való bevonásával járhat.

- Ha valaki nem ismeri a román nyelvet, anyanyelvén is beszélhet a rendőrrel, az állam által biztosított fordító segítségével. Olyan településeken, ahol a lakosság több mint 20%-a valamely nemzeti kisebbséghez tartozik, olyan rendőröket is kell alkalmazni, akik ismerik a kisebbség nyelvét.

- Szabálysértés esetén, ha a szabálysértést megállapító jegyzőkönyvet az elkövető nem írja alá, hatvan napon belül kiközlük (hazaküldik) azt. Ha az elkövető úgy gondolja, hogy jogtalanul büntették meg, jogában áll a jegyzőkönyv tartalmával kapcsolatos kifogásait előterjeszteni, amelyeket a rendőr köteles a jegyzőkönyvbe beleírni.

- Abban az esetben, ha valaki egy szabálysértés vagy bűncselekmény tanúja, köteles együttműködni a hatóságokkal, a rendőr kérésére meg kell adnia a személyes adatait és az elérhetőségét.

- Ha valakit bűncselekmény gyanúja miatt a rendőrségre bekísérnek, mielőbb tudomására kell hozniuk, hogy mivel gyanúsítják. A kihallgatás során joga van a hallgatáshoz, vagyis ahhoz, hogy ne mondjon semmit, e döntését nem lehet ellene felhasználni. Ugyanakkor, az illetőnek joga van az ügyvédi védelemhez, az ügyvédjével korlátlanul felvenni a kapcsolatot vagy hivatalból kirendelt ügyvédet kérni.

- Ha valakit a kihallgatás után őrizetbe vesznek, ez csak ügyvéd jelenlétében történhet meg, és a rendőrségnek kötelezően értesítenie kell az őrizetbe vett által megjelölt személyt.

❖ **Mi minősül szabálysértésnek?**

A szabálysértés egy jogellenes, a társadalmi együttélés általánosan elfogadott szabályait sértő vagy veszélyeztető tevékenységben vagy mulasztásban megnyilvánuló cselekmény. A szabálysértés veszélyes a társadalomra, de a

bűncselekményhez mérhető kockázatokkal és veszélyességgel nem jár, a bűncselekménynél alacsonyabb fokon sérti vagy veszélyezteti a társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.

Szabálysértésnek minősül például alkohol fogyasztása az utcán, a csendháborítás, a jelzőlámpa piros színénél átkelni az átjárón, jegy nélkül utazni a buszon, a kéregetés, az épületek falára feliratokat festeni és így tovább.

❖ **Milyen büntetések alkalmazhatók szabálysértés esetén?**

A szabálysértésért kiróható büntetések: figyelmeztetés, pénzbírság és közérdekű munka. Szabálysértés esetén nem alkalmazható börtönbüntetés.

❖ **A pénzbírság kifizetése.**

Az elkövetőnek lehetősége van a pénzbírság törvény által megszabott alsó határának a felét (amely nem feltétlenül egyezik meg a kiszabott büntetéssel) helyben vagy a kézbesítéstől számított 48 órán belül kifizetni. Nem minden szabálysértés esetén van erre lehetőség.

Ha az elkövető a kézbesítéstől vagy a jogerős határozat kimondásától számított 30 napon belül nem fizette be a pénzbírságot, és nincs lehetősége kifizetni azt, a bíróság elrendelheti a büntetés közmunkára való változtatását. A közmunka legtöbb 50 óra, 16 év feletti kiskorúak esetében legtöbb 25 óra lehet.

❖ Mi történik abban az esetben, ha a büntetést nem tudja kifizetni az elkövető?

Ha az elkövető nem fizeti ki a büntetést, végrehajtásra kerül sor. Abban az esetben, ha az elkövetőnek nincs lehetősége a pénzbüntetést kifizetni, helyette közérdekű munkavégzést rónak ki rá.

❖ Mikor nem büntethető a szabálysértés? 14 éven aluli kiskorú nem felel szabálysértésért, 14 év feletti kiskorúak esetében a törvényben előírt szabálysértésért kiszabható pénzbírság korlátait a felére csökkentik. 16 éven aluli kiskorú esetében nem lehet közérdekű munkát kiszabni büntetésként.

❖ Mit kell tartalmaznia a büntetést megállapító jegyzőkönyvnek?

A büntetési jegyzőkönyvnek kötelezően tartalmaznia kell a következőket:

- a büntetés kiszabásának helye és ideje;
- a szabálysértést megállapító személy adatai, minősége és az intézmény, amelynek keretében dolgozik;
- az elkövető személyes adatai, foglalkozása és munkahelye;
- a szabálysértés részletes leírása;
- az elkövetés ideje (dátum és óra) és helye;
- a körülmények leírása, amelyek a szabálysértés veszélyességének megállapítására szolgálhatnak;
- az okozott kár;

- a szabálysértést büntető jogszabály;
- a biztosítótársaság megjelölése közúti baleset okozása esetén;
- a jogorvoslat lehetősége (mennyi időn belül és hová kell benyújtani a fellebezést a jegyzőkönyv ellen).

A büntetést megállapító jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a lehetőséget, ha a szabályozás erre lehetőséget kínál, hogy az elkövető, ha 48 órán belül fizeti ki a büntetést, csak a pénzbírság felét kell fizetnie. Kiskorú elkövető esetében fel kell tüntetni a szülők vagy a kiskorú gondozásával megbízott személy nevét és lakcímét is.

Ha az elkövető jogi személy, a büntetést megállapító jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a jogi személy székhelyét, elnevezését, a cégbejegyzés adatait, az adószámot és a jogi személy képviselőjének adatait.

A büntetés kiszabásakor a szabálysértést megállapító személy köteles az elkövető tudomására hozni, hogy lehetősége van a jegyzőkönyv tartalmával kapcsolatos kifogásait előterjeszteni, amelyeket kötelező jegyzőkönyvbe venni, ellenkező esetben a büntetést megállapító jegyzőkönyv semmis.

❖ A büntetést megállapító jegyzőkönyv semmissége

Amennyiben a büntetést megállapító jegyzőkönyv nem tartalmazza a szabálysértést megállapító személy adatait és minőségét, az elkövető nevét, illetve jogi személy esetén az elnevezését és székhelyét, a szabálysértés leírását, az

elkövetés idejét vagy a szabálysértést megállapító személy aláírását, ez a jegyzőkönyv semmisségét vonja maga után.

Ha az elkövető több szabálysértésért is felelős, a szabálysértést megállapító személy egy büntetést megállapító jegyzőkönyvet bocsát ki, amelyben feltünteti a halmozott szabálysértéseket és a kiszabott büntetéseket.

Amikor a büntetés megállapításakor az elkövető jelen van, a szabálysértési büntetést megállapító jegyzőkönyv másolatát kézbesítik neki, amelynek átvételét az elkövető aláírásával igazolja. Amikor az elkövető nincs jelen a büntetés kiszabásakor, vagy nem hajlandó, esetleg nem tudja aláírni a jegyzőkönyvet, a büntetést két hónapon belül közlik vele.

A szabálysértési büntetést megállapító jegyzőkönyv kézbesítésétől számított 15 napon belül az elkövetőnek lehetősége van jogorvoslatra, panaszával bírósághoz fordulhat. Ez esetben a büntetés végrehajtását felfüggesztik addig, amíg jogerős határozat nem születik az ügyben.

❖ Mit kell tudnia az utasnak, ha a jegyellenőrrel találkozik?

Gyakran előfordul, hogy buszon vagy más tömegközlekedési eszközökön a jegyellenőrök visszaélnék hatásköreikkel, és az utasok ilyen visszaélések áldozatává válnak. Íme, néhány fontos tudnivaló abban az esetben, ha a jegyellenőrrel van dolgunk:

- A jegyellenőr csak az utazási dokumentumot, jegyet, bérletet ellenőrizheti.

- A jegyellenőr nem igazoltathat, ez nem tartozik a hatáskörébe. Csak a rendőr vagy a csendőr igazoltathat,

nekik viszont kötelesek vagyunk megmutatni a személyigazolványunkat, vagy közölnünk kell velük a személyes adatainkat. Ha ezt megtagadjuk, szabálysértésnek minősül, és emiatt büntetést szabhatnak ki.

- Amennyiben a jegyellenőrnek nem mutatjuk meg a személyi igazolványunkat, az igazoltatás érdekében a jegyellenőr a rendőrség vagy a csendőrségét segítségét kérheti.

- Ha a jegyellenőrnek odaadtuk a személyi igazolványunkat, köteles azt visszaadni, miután a személyes adatainkat lejegyezte, nem tarthatja magánál. Ugyanez érvényes a rendőrökre és a csendőrökre is egyaránt.

- A jegyellenőrnek kötelessége bemutatkozni, igazolványát megmutatni.

- Amennyiben jegy nélkül közlekedik az utas, a jegyellenőr nem szállíthatja le a közlekedési eszközről erőszakot alkalmazva, nem ráncigálhatja, nem fenyegetheti, nem veheti el a csomagjait annak érdekében, hogy az utas leszálljon a közlekedési eszközről. Amennyiben ezt teszi, bűncselekményt követ el, és fel lehet jelenteni a rendőrségen.

- A jegyellenőr nem tartoztathatja fel erőszakkal az utast például az autóbuszban vagy az állomáson huzamosabb ideig, órákig, mivel ez szabadságkorlátozásnak minősül.

- Amennyiben a jegyellenőr megbüntet, a jegyzőkönyvben köteles az utas megjegyzéseit is lejegyezni.

- Ha a jegyellenőr jogellenesen bünteti meg az utast, a büntetés kézbesítéstől számított 15 napon belül a bírósághoz lehet fordulni.

BÜNTETŐJOG

❖ **Mi számít bűncselekménynek?** A bűncselekmény a törvény által meghatározott jogellenes és felróható cselekmény. Bűncselekmény elkövetéséért magánszemély és jogi személy egyaránt büntethető.

❖ **Mi a különbség a bűncselekmények és a szabálysértések, kihágások között?**

A bűncselekményeket és a szabálysértéseket is a törvény szabályozza. A szabálysértés veszélyes a társadalomra, de a bűncselekményhez mérhető kockázatokkal és veszélyességgel nem jár. A törvény csak a bűncselekmények esetén ír elő börtönbüntetést.

- Nincs bűncselekmény és büntetés, ha a törvény nem írja elő.

- Nincs büntetés bűnösség nélkül.

- Egy bűncselekmény miatt csak egyszer lehet büntetni, ugyanazért a tettért nem szabható ki több büntetés.

- A bűncselekmény elkövetőjére a bűncselekmény elkövetése idején hatályos törvényt kell alkalmazni.

- Ha a bűncselekmény elkövetése után egyszer vagy többször módosul a törvény, az elkövetőre nézve a legenyhébbet kell alkalmazni.

❖ **Milyen bűncselekmények vannak?**

Vannak például vagyon elleni bűncselekmények: lopás, rablás, kifosztás; élet elleni bűncselekmények: emberölés, gondatlanságból elkövetett emberölés, testi sértés, fenyegetés, emberkereskedelem, erőszakos közöszlés,

szexuális agresszió, kiskorúval való közöszlész; csalás, hamisítás, megvesztegetés; járművezetés ittas állapotban stb.

❖ **Milyen formái vannak bűncselekmény elkövetésének?** A bűncselekmény véghezvitelének formája lehet az elkövetés (tetteles cselekedet) vagy a mulasztás (valamilyen cselekedet elmulasztása). Egy mulasztás akkor válik bűncselekménnyé, ha ezt a törvény kimondja.

A bűnösség szempontjából megkülönböztetjük a szándékosan, illetve a gondatlanságból elkövetett tetteket.

❖ **A kísérlet bünteti a törvény?**

Aki szándékos bűncselekmény elkövetését kezdeményezi, de nem fejezi be, kísérlet miatt büntetendő abban az esetben, ha a törvény kimondja, hogy a kísérlet is büntetendő. A kísérletre a befejezett bűncselekményért kiszabott büntetési határok felét kell alkalmazni.

❖ **Kik a bűncselekmény elkövetői? Csak az elkövető felel?**

Nemcsak az elkövető felel, hanem a társtettes, a felbujtó és a bűnsegéd is. A felbujtó az a személy, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír. A bűnsegéd az a személy, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt, például tanácsot ad vagy utasít, az elkövetés eszközét biztosítja, az elkövetéshez szükséges feltételeket megteremti, vagy az akadályokat

elhárítja, a bűncselekmény, az elkövető, az elkövetési eszköz, a nyomok vagy a szerzett tárgyak fedezését ígéri.

❖ **A kiskorúak felelnek?**

14 év alatti személyek nem felelnek az elkövetett bűncselekményekért, 14-16 év között csak akkor felel a kiskorú, ha meg lehet állapítani, hogy tudatában volt tettének, 16 éven felül pedig a kiskorú is felel a tettéért.

❖ **A szülők felelnek a kiskorú gyerekük által elkövetett bűncselekmények miatt?**

Ha a kiskorú a bűncselekmény elkövetésekor kárt okozott valakinek, a szülőt lehet kötelezni a kár megtérítésére. Azonban a szülőt nem ítélik el a gyermeke által elkövetett bűncselekmény miatt, például a szülő nem kerül azért börtönbe, ha a kiskorú gyereke lopott valamit, abban az esetben, ha a szülőnek nem volt semmi köze a lopáshoz.

❖ **Mikor nem büntethető a bűncselekmény?
Büntethetőséget kizáró okok**

A jogos önvédelem. Nem bűncselekmény az a tett, amelyet jogos önvédelemből követnek el. Jogos önvédelemről beszélünk abban az esetben, ha az elkövető a saját vagy mások javait fenyegető, jogtalan támadás elhárításához feltétlenül szükséges cselekedeteket hajt végre.

▪ **Végzsükség.** Végzsükségről beszélünk, ha az elkövető saját vagy mások javait másképp el nem hárítható veszélytől menti, ha a veszély előidézése nem róható a

terhére, és cselekedete kisebb sérelmet okoz, mint az, amelynek az elhárítására törekedett.

- **Valamely jog gyakorlása vagy kötelesség teljesítése** – ha ezt a törvény előírja, vagy az illetékes hatóság kiszabja.

- **A sértett beleegyezése, szabad akaratnyilvánítás** – feltéve, ha a sértett az adott jog vagy érdek vonatkozásában korlátlanul rendelkezhet. Például nem zárja ki a büntethetőséget még akkor sem, ha a sértett beleegyezett, hogy az elkövető megölje.

- **Kényszerítő erő.** Nem bűncselekmény az a tett, amelyet elháríthatatlan, kényszerítő erő hatására követnek el. A kényszerítés lehet fizikai vagy szellemi egyaránt.

- **Kiskorúság.** 14 éven aluli személy által elkövetett bűncselekmény nem büntethető.

- **Beszámíthatatlanság.** Beszámíthatatlan az az elkövető, aki elmebetegség, tudatzavar, értelmi fogyatékoság vagy más állapot miatt képtelen felismerni cselekményének a következményeit, vagy képtelen irányítani cselekedeteit.

- **Módosított tudatállapot.** Nem büntethető olyan elkövető cselekedete, aki akarata ellenére, alkohol vagy kábítószer hatása alatt olyan állapotba került, hogy képtelen volt cselekedeteit irányítani, vagy következményeit felismerni.

- **Ténybeli tévedés.** Ha az elkövető elháríthatatlan ténybeli tévedésből követte el tettét, nem követett el bűncselekményt.

❖ **Mi a büntetés?**

A büntetések általános célja az olyan cselekmények megakadályozása, amelyek sértik vagy veszélyeztetik a jog által védett értékeket. A büntetés célja további bűncselekmények elkövetésének megelőzése, ráhatás, a bűncselekmény társadalmi elítélése, az erkölcs erősítése és a törvényisztelet fokozása. A büntetés elszenvedése nem lehet megalázó, és nem okozhat fizikai fájdalmat.

❖ **Milyen büntetések szabhatók ki?** Életfogytig tartó szabadságvesztés, börtönbüntetés, pénzbüntetés. Életfogytig tartó szabadságvesztést nem lehet alkalmazni 65 évet betöltött személy esetén. A börtönbüntetés terjedelme 15 nap és 30 év közötti lehet.

Ha az elítélt szándékosan nem fizeti meg a pénzbüntetést, a bíróság átváltoztathatja azt börtönbüntetésre. Akinek nincs lehetősége a pénzbüntetést kifizetni, közmunkát vállalhat.

❖ **Létezik halálbüntetés?**

A halálbüntetést Romániában nem alkalmazzák.

❖ **Milyen büntetések, intézkedések alkalmazhatóak kiskorúak esetén?**

Az általános elv, az, hogy bűncselekményeket elkövető kiskorúakkal szemben ne alkalmazzanak olyan intézkedéseket, amelyek szabadságvesztéssel járnak. Olyan esetekben szabnak ki szabadságvesztéssel járó intézkedést, ha a kiskorú visszaeső bűnöző, vagy olyan bűncselekményt

követ el, amely esetén a törvény 7 évnél több időre terjedő börtönbüntetést ír elő.

❖ **Szabadságvesztés nélküli intézkedések:**

- állampolgári nevelés mint kötelező képzés – legtöbb 4 hónapig tartó képzésen való kötelező részvétel, célja a bűncselekmények következményeinek felismerése, tudatosítása, megelőzés;

- felügyelet – 2-6 hónapig tartó intézkedés, a mindennapi tevékenységek felügyelete, tanácsadás, célja a megelőzés, a tanulmányok folytatása, bizonyos személyekkel való kapcsolattartás elkerülése;

- hétvégi ellenőrzés – 4-12 hétre szabható ki, a kiskorúnak tilos hétvégén (szombaton és vasárnap) elhagynia lakhelyét;

- mindennapos ellenőrzés – 3-6 hónapra szabható ki, meghatározott napi program kötelező betartását vonja maga után.

A bíróság különböző kötelezettségeket szabhat ki: tanulmányok folytatása vagy bizonyos tanfolyamon való részvétel, bizonyos behatárolt területi egység elhagyásának tilalma, különböző eseményeken való részvétel tiltása, bizonyos személyekkel való kapcsolattartás vagy azokhoz közeledés tilalma (például az áldozat vagy annak családtagjai, társtettesek), ellenőrzés, orvosi kezelésen való részvétel stb.

❖ **Szabadságvesztéssel járó intézkedések:**

- javítóintézeti nevelés – javítóintézetbe való beutalást 1-3 évig terjedő időszakra lehet elrendelni;
- fogvatartási intézetbe való utalás – 2-5 évig terjedő időszakra rendelhetik el, azonban abban az esetben, ha a törvény az elkövetett bűncselekmény esetén több mint 20 évig terjedő börtönbüntetést ír elő, a fogvatartási intézetbe való utalást 5-15 évre is el lehet rendelni.

❖ **Kiskorúak kerülhetnek börtönbe?**

Csak kivételes esetekben.

❖ **Mi az előzetes letartóztatás?**

Az előzetes letartóztatás a vádlott személyi szabadságának bírói megvonása a jogerős határozat meghozataláig.

Mikor rendelhető el?

- Ha az elkövetett bűncselekmény miatt folytatott eljárás ezt az állapotot megkívánja, mivel az elkövető megszökött, vagy szökést kísérelt meg;
- ha az elkövető elrejtőzött;
- ha megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén a tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével, tárgyi bizonyítékok, okirat megsemmisítésével, meghamisításával vagy elrejtésével megghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást;
- ha megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén újabb bűncselekményt követne el;

- ha az elkövető szabadlábon hagyása veszélyt jelentene a társadalomra, a közrendre.

❖ **Kik vesznek részt a büntetőperben?**

- **1. Vádlott/Gyanúsított** – az a személy, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak.

- **A vádlott jogai.**

A kihallgatás elején közölni kell a gyanúsítás lényegét, az erre vonatkozó jogszabályok megjelölésével. A gyanúsítottat figyelmeztetni kell arra, hogy védőt választhat, illetőleg védő kirendelését kérheti. A vádlott jogosult arra, hogy a gyanúsítást, a vád tárgyát, illetőleg ezek változtatásait közöljék vele, hogy az eljárásnál jelen legyen, az eljárás során az őt érintő iratokba betekinthessen, megfelelő időt és lehetőséget kapjon a védekezésre való felkészülésre, a védelmére szolgáló tényeket az eljárás bármely szakaszában előadja, indítványokat és észrevételeket tegyen, jogorvoslattal éljen. A fogva tartott személy jogosult arra, hogy a védőjével írásban és szóban, ellenőrzés nélkül érintkezzék.

- **2. Sértett fél** – az a fél, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. Magánfél az a sértett, aki a büntetőeljáráásban polgári jogi igényt érvényesít, kártérítést kér.

- **A sértett fél jogai.**

A sértett félnek joga van feljelentést tenni, sőt bizonyos ügyekben a nyomozást csak akkor kezdik el, ha a feljelentést a sértett fél megtette. Erre lehetősége van

legtöbb 3 hónapon belül, attól kezdve, hogy tudomása van a bűncselekmény elkövetéséről és az elkövető személyéről. Ugyanakkor a sértett félnek joga van kártérítés kérni az elszenvedett kárért.

▪ **3. Kártérítés megfizetésére kötelezhető személy**
– az a személy, akivel szemben a magánfél polgári jogi igényét érvényesítheti, az elkövetőn kívül.

▪ **4. Ügyvéd/Védő**

Bármely félnek joga van a büntetőeljárás során bármikor választott vagy kirendelt védőre. Több terhelt érdekében ugyanaz a védő akkor járhat el, ha a terheltek érdekei nem ellentétesek.

A büntetőeljárásban kötelező a védő részvétele a következő esetekben:

- a bírósági eljárás során, ha a bűncselekményre a törvény öt év vagy ennél több szabadságvesztést rendelhet el;
- ha a gyanúsított/vádlott kiskorú;
- ha gyógyintézetbe vagy nevelőintézetbe utalták, biztonsági intézkedést rendeltek el az ügyben kényszerkezelés formájában;
- ha fogva tartják, őrizetben vagy előzetes letartóztatásban van;
- ha egyéb okból kifolyólag nem tud személyesen védekezni; stb.

▪ **5. Az ügyész** – a közvádó. Az ügyész kötelessége, hogy a terhelő és a mentő, a büntetőjogi felelősséget súlyosbító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye. Az ügyész a vádemelés végett nyomozást végeztet, vagy végez személyesen.

❖ **Milyen bizonyítási eszközök vannak?**

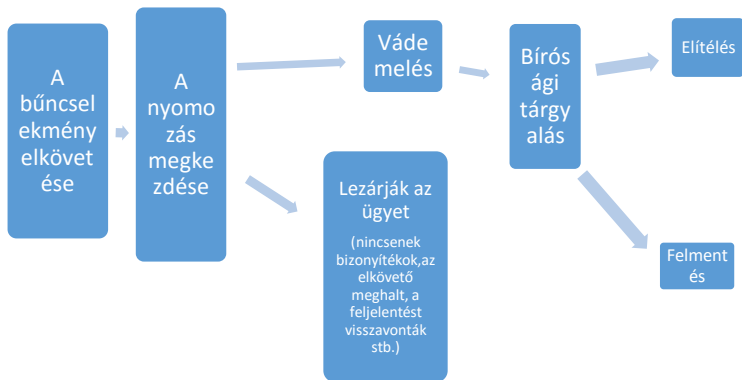
- írásos bizonyítékok;
- tanúk;
- szakvélemények;
- helyszíni szemle;
- a felek nyilatkozatai;
- egyéb bizonyítékok: kép- és hangfelvételek, házkutatás; stb.

A hazugságvizsgálat eredménye nem számít bizonyítéknak a törvény értelmében, kiskorúak esetében nem lehet alkalmazni.

❖ Hogyan zajlik a büntetőeljárás?

Nyomozati szakasz – ügyész,
rendőrség

Bírósági szakasz –
bíró

I. sértett fél feljelentése nyomán – 3 hónap
II. hivatalból indul a nyomozás

Bírósági határozat.
Akkor mondják, hogy jogerős, ha már nem lehet fellebbezni. Általában egyszer lehet fellebbezni.

❖ **Hogyan zajlik egy kihallgatás?**

A kihallgatás előtt lejegyzik a személyes adatokat, majd ezek után tudomására hozzák az illetőnek, hogy milyen ügyben, milyen bűncselekménnyel kapcsolatosan szeretnék kihallgatni, és milyen minőségben (gyanúsított, vádlott, tanú, sértett fél).

Ezek után a kihallgatott személy szabadon elmeséli, amit tud az ügygel kapcsolatosan. A kihallgatás végén az ügyész/rendőr/bíró, illetve a többi fél által feltett kérdésekre kell válaszolnia a kihallgatott személynek.

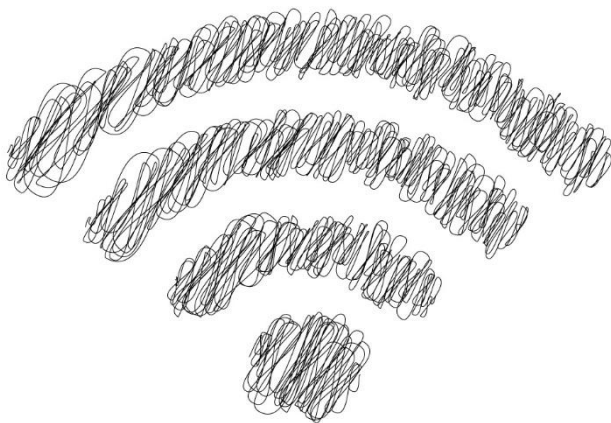
A kihallgatás során nyilatkozatban rögzítik az elhangzottakat.

Kiskorúakat csak szülő és ügyvéd jelenlétében lehet kihallgatni. A tanú a kihallgatás előtt esküt tesz arról, hogy csak az igazat fogja mondani, és nem hallgat el semmit abból, amit tud. Ha a tanú hazudik, hamis tanúzást követ el, ami bűncselekménynek számít.

❖ **Mi a hallgatáshoz való jog?**

A gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joga van a hallgatáshoz. Ez azt jelenti, hogy joga van a kihallgatás során megtagadni a nyilatkozatot. Ezt a döntését nem lehet ellene felhasználni. Senki nem kötelezhető, hogy saját maga ellen bizonyítékot szolgáltatasson.

INTERNET ÉS SZERZŐI JOGOK

❖ **Letöltések**

A jelenlegi európai és a román jogrend értelmében szinte valamennyi szellemi alkotás jogi védelemben részesül. Szellemi alkotásnak minősülnek a fotók, filmek, színházi előadások, irodalmi és tudományos művek, számítógépes programok, ipari megoldások, szabadalmak, védjegyek és így tovább, azaz általában véve minden művészeti, tudományos vagy ipari alkotás. Ezen jogok megsértése, azaz a szellemi alkotás jogtalan felhasználása büntetőjogi (pl. börtön), szabálysértési (pl. pénzbírság) és polgári jogi (pl. kártérítés fizetése) következményeket vonhat maga után.

Manapság a fiatalok körében a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogsértések gyakori tárgyai a filmek, fotók, számítógépes programok, a jogsértés eszközei pedig a számítógépek, az internet.

Az alkotások esetében megkülönböztetjük a szerző személyéhez fűződő vagy morális jogait a szerző vagyoni jogaitól. A szerző morális jogai közé tartozik a mű nyilvánosságra hozatalának joga, a szerzőként való elismerés joga, annak eldöntése, hogy saját vagy álnéven hozza nyilvánosságra a művét, a mű egységének a védelme, illetve a mű visszavonásának joga.

A jogszabályok értelmében a szerző vagyoni jogai közé tartozik a mű felhasználásának engedélyezése, akár pénzért, akár ingyen. Felhasználásnak általában a következő cselekmények számítanak:

- terjesztés;
- forgalmazás céljából történő importálás;
- bérbeadás, kölcsönzés;

- többszörösítés, másolatok készítése, reprodukció készítése;
- közvetítés, illetve nyilvánosságra hozatal;
- nyilvános előadás;
- feldolgozás, származékos művek létrehozása.

A szerzői jogok megsértése általában valamelyik felhasználási mód jogtalan gyakorlását jelenti. A felhasználás akkor számít jogtalannak, ha az nem a szerző közvetlen vagy közvetett beleegyezésével történik, és nem valamely szabad felhasználási körbe tartozik. A szerző beleegyezésének hiányában szabad felhasználás lehetséges tudományos, vallási, bírósági eljárási, személyes vagy családi és hasonló jellegű célból, de semmilyen esetben nem lehetséges jövedelemszerzés céljából.

✓ **Internethasználat**

▪ **Videó- és zenemegosztó internetes oldalak használata (YouTube, Deezer, Mixcloud, Vimeo).**

Ezen oldalak szabályszerű használata esetén a felhasználó nem követ el semmilyen jogellenes cselekedetet. Egyrészt a feltöltött tartalmakért a felelősség a feltöltőt terheli, másrészt pedig az oldal üzemeltetője köteles megszerezni a tulajdonos beleegyezését a felhasználásra. Az ilyen oldalak látogatása során a megtekintett/meghallgatott videók, képek, zenék nem kerülnek a felhasználó birtokába, nem töltődnek le a gépére, így az engedélyköteles felhasználás (pl. többszörösítés, forgalmazás) sem valósul meg, még akkor sem, ha például a videó linkjét továbbítja.

Teljesen más a megítélése azon honlapok látogatásának, amelyek olyan tartalmat szolgáltatnak, amelyek önmagukban is bűncselekménynek számítanak. Ilyen lehet például robbanószer készítésének útmutatója vagy kiskorúakról készült illegális tartalmak látogatása, amely adott esetben bűncselekmény előkészületének vagy akár bűncselekménynek minősülhet.

▪ **Fájlmegosztó rendszerek (torrent, DC++) használata.** Ezen programok használata során a megtekinteni kívánt tartalmat letöltjük a saját számítógépünkre, így azok lejátszása önmagában felhasználásnak minősül. Abban az esetben, ha ezen letöltött tartalmak csak és kizárólag a mi számítógépünkön maradnak, és a lejátszás is csak személyesen vagy szűk családi körben, esetleg a fentebb említett tudományos, vallási stb. okokból történik, és még közvetlen sem irányul haszonszerzésre, akkor a felhasználás, habár nem a szerző engedélyével történik, nem valószínű, hogy jogellenesnek minősül.

Abban az esetben azonban, ha a lejátszás haszonszerzés céljából történik (pl. egy belépőjegy ellenében látogatható bulin), túllépi a szűk családi kört, a letöltések mennyisége meghaladja a saját felhasználásra számítható normális mennyiséget, vagy ha az illető a tartalmat vagy annak nagyobb egységét felhasználja származékos mű készítésére, illetve más módon dolgozza fel, úgy tevékenysége jogellenes lehet, és kártérítési, illetve büntetőjogi következményekkel járhat.

Ugyanez érvényes azokban az esetekben is, ha a letöltött kalóztartalmat sokszorosítjuk, (pl. kiírjuk lemezre, külső adattárolóra, vagy bármilyen módon megosztjuk másokkal) akár ingyenesen, akár fizetés ellenében tesszük ezt, vagy terjesztés céljából szállítjuk, az országba behozzuk, vagy tároljuk.

Mindezek miatt a letöltőprogramok használata elvileg jogsértést is eredményez, ugyanis e programok nagy része a letöltés alatt már tölti is fel az illető tartalmat. Tilos továbbá kalóztartalom létrehozása is, amennyiben terjesztés céljából történik (például egy mozifilm vagy egy koncert videófelvétele esetén).

Ahhoz tehát, hogy torrentezés miatt ne kerüljünk jogi eljárások célpontjába, elvileg az szükséges, hogy csak és kizárólag saját célra töltsünk le minimális mennyiséget, és a letöltött tartalmat semmilyen módon ne osszuk meg másokkal, illetve ne sokszorosítsuk.

Fontos lehet még, hogy a le nem töltött tartalommal is kerülhetünk bajba, ha például eladásra kínáljuk azt.

Szükséges megjegyezni, hogy a fentebb leírt jogsértések csak abban az esetben valósulnak meg, ha szerzői jogvédelem alatt álló tartalmakat használunk. Szabadon felhasználható képek, videók stb. esetén jogellenes cselekedet nem történik.

A szerzői jogok megsértéséből származó, kalóztartalmakkal kapcsolatosan elkövethető bűncselekményeket a törvény 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönbüntetéssel vagy pénzbírsággal bünteti, ha azokat nem kereskedelmi céllal követték el, és 2 hónaptól 7 évig terjedő börtönnel, ha mindez kereskedelmi célból történik.

3 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés jár azért, ha kalóztartalmat megvételere kínálunk katalógusok vagy árlisták kiállítása révén.

Mindenképpen megjegyzendő, hogy a kalóztartalmak terjedése hatalmas bevételkiesést eredményez különösen a film- és hanglemezzgyártó cégeknek, és ezek erős lobbitevékenységet folytatnak az említett tevékenységek visszaszorítására, és ez az érintett szabályok folyamatos változtatását, szigorítását eredményezi. Ennek következtében egyes európai országokban a torrentezésen ért felhasználónak megszüntetik az internethozzáférést, vagy adott esetben pénzbírsággal sújtják.

▪ **Törvényesen megszerzett tartalmak (filmek, videók, képek, zenék) felhasználása**

A fentiek alapján felmerülhet a kérdés, hogy mit tehet meg az a felhasználó, aki törvényesen jutott a szerzői jog által védett tartalomhoz (megvásárolt, törvényesen letöltött filmet, zenét stb.). Ilyen esetben a döntő tényező a felhasználás célja. Saját célra és szűk családi körben történő felhasználás, illetve tudományos, oktatási stb. célra a törvényesen birtokolt tartalmak lejátszhatóak, tárolhatóak, másolhatóak (pl. biztonsági másolat), és akár még fel is lehet dolgozni őket.

Abban az esetben viszont, ha a felhasználás célja a nagyközönség felé történő közvetítés vagy jövedelemszerzés (például reprodukció készítése és eladása, étteremben, szórakozóhelyen, üzletben történő lejátszás), úgy ezek engedélykötelesek, és pénzfizetési kötelezettséget vonnak maguk után. Ezt természetesen csak törvényes úton

beszerzett tartalom esetében szabad, és azt jelenti, hogy például aki étteremben, szórakozóhelyen vagy más, nyilvános helyen zenét játszik le, annak licenzdíjat kell fizetnie, függetlenül attól, hogy az a kihelyezett televízióról vagy számítógépről, esetleg rádióról történik a lejátszás. Ugyanez a szabály érvényes a lemezlovas (DJ-) tevékenységet folytató személyekre is.

❖ **Informatikai bűncselekmények**

Az előbbieket mellett egy sor olyan tevékenység létezik, amelyet elsősorban informatikai eszközök és/vagy az internet segítségével lehet elkövetni. Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül, röviden tárgyaljuk ezeket.

▪ **Informatikai csalás és informatikai hamisítás**

A saját részre vagy más személy számára történő haszonszerzés végett informatikai adatok módosítása, törlése vagy egy informatikai rendszerhez a hozzáférés megakadályozása, illetve bármilyen módon a rendszer működésének megakadályozása, amennyiben az illető cselekmény kárt okozott, bűncselekménynek minősül, és 2-től 7 évig tartó börtönbüntetés járhat érte.

Abban az esetben, ha az előbb felsorolt cselekmények elkövetése során valótlan adatok keletkeznek, úgy 1-től 5 évig terjedő büntetés kapható. Sőt, csak pusztán az informatikai adatok módosítása, törlése vagy a hozzáférés megakadályozása is bűncselekmény, ha jogtalanul történik, és 1 - 5 év börtönnel büntetik.

Ilyen bűncselekmény lehet például egy online áruház honlapjának megváltoztatása oly módon, hogy az ne legyen

elérhető, ezáltal kárt okozva az illető cégnek, de például egy rendezvény honlapjának a megváltoztatása is beleeshet ebbe a kategóriába. Ilyen lehet ugyanakkor a klónozott honlapok szerkesztése belépési adatok megszerzése végett vagy automatikus, célzott spamsorozat küldése, ami akadályozhatja egy adott informatikai rendszer működését.

- **Csalárd pénzügyi műveletek végzése**

Az előzőhöz hasonlóan büntetik a jogtalan pénzfelvételt, vagy az elektronikus pénz jogtalan felhasználását, amennyiben az a jogosult beleegyezése nélkül történik. Ugyanez vonatkozik a hamis vagy jogtalan személyazonosító adatok felhasználására is. Ez a bűncselekmény vonatkozhat például arra, ha egy másik személy bankkártyáját vagy internetbankját használjuk az ő tudta és beleegyezése nélkül.

- **Jogtalan csatlakozás informatikai rendszerhez**

Bűncselekménynek számít egy zárt informatikai rendszerbe történő jogtalan belépés is (3 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés), és az ott tárolt adatok megszerzése is (6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztés). Súlyosabb a büntetés, ha az adott rendszerhez rendes esetben csak meghatározott felhasználók férhetnek hozzá (2-7 év börtönbüntetés). Ilyen eset állhat fenn például, ha valaki feltöri a rendőrség vagy valamilyen más kormányzati szerv adatbázisát, és onnan kitöri egy adott ügyben gyanúsított személyek neveit. Az informatikai rendszeren keresztül történő nem publikus közlések jogtalan lehallgatása és rögzítése is tilos,

1-5 év börtönbüntetés terhe mellett. Ilyen lehet a Skype-beszélgetés lehallgatása.

Olyan informatikai eszköz, program, kód stb. birtoklása vagy átadása, amely alkalmas informatikai bűncselekmények elkövetésére vagy informatikai hálózathoz való jogtalan csatlakozásra, ugyancsak bűncselekménynek minősül, és az elkövetőre börtön- vagy pénzbüntetés szabható ki.

Fontos megjegyezni, hogy az előzőekben felvázolt bűncselekmények kísérlete is büntetendő, ami azt jelenti, hogy egy honlap vagy egy adatbázis feltörésének a próbálgatása is büntetőeljárást vonhat maga után.

❖ **Internetes vásárlás**

Jogi értelemben az internetes vásárlás a távollévők közötti jogügyletnek felel meg, és esetében az általános szabályokon kívül az ilyesfajta jogügyletekre alkalmazandó szabályokat is figyelembe kell venni. Ennek megfelelően az internet közreműködésével vásárlókat is megilleti a hibás termékek után járó termékgarancia, és amennyiben a leszállított áru nem felel meg a termékleírásnak, vagy az eladó által vállalt paramétereknek, vagy mennyiségi, illetve minőségi problémák merülnének fel a termékkel kapcsolatban, úgy a vásárlónak joga van kérni a fizetési kötelezettség nélküli kijavítást vagy cserét. Amennyiben ezek nem lehetségesek, vagy aránytalanul nagy költségekkel járnának, úgy a vásárló jogosult lehet a vásárlási ár arányos mértékű lecsökkentésére. Legvégső esetben pedig, amennyiben az előzőek nem megvalósíthatóak, vagy túl hosszú ideig tartana a

megvalósításuk, úgy a vásárló elállhat a szerződéstől, és visszakérheti a vásárolt termék árát. Megjegyzendő azonban, hogy a jelentéktelen hiba miatti elállás nem engedélyezett.

Az előzőek mellett az internetes vásárlásokra külön szabályok is vonatkoznak, amelyek értelmében az eladó köteles a weboldalán feltüntetni a cég elérhetőségeit, a termék fontosabb jellemzőit, a szállítás költségeit, a fizetési módokat és a kiszállítás határidejét.

A távollévők közötti szerződéseknek és az internetes vásárlásoknak egyik fontos szabálya, hogy a vásárló a termék leszállításától számított 10 napon belül bármikor, minden magyarázat vagy indoklás nélkül meggondolhatja magát, és elállhat a szerződéstől. Ebben az esetben az illető vásárlót csak a termék szállításával kapcsolatos költségek terhelik, és az eladó köteles a vételárát 30 napon belül a vásárlónak visszajuttatni.

Fontos lehet ugyanakkor, hogy a 10 napos meggondolási lehetőség nem minden vásárlásra érvényes. Nincs erre lehetőség például szolgáltatási szerződéseknél, amennyiben a szolgáltatás a 10 nap lejárta előtt megkezdődött (pl. online TV-előfizetés, ha már az első naptól lehet nézni a műsorokat; személyre szabott termékek vásárlása esetén; film, zene, programok vásárlása esetén, ha a vásárló feltörte a csomagolást; lottó vásárlása vagy fogadás esetén; újságok, magazinok vásárlása esetén).

A termékek kiszállításának rendes esetben 30 nap alatt meg kell történnie, de megegyezéssel el lehet térni ettől, illetve élelmiszerek szállítása esetén is.

Olyan esetben, amikor adott cég úgy szállít ki valakinek árut vagy termékeket, hogy azokat az illető személy nem is rendelte meg, úgy azon termékekért a cég nem számolhat fel díjat.